

C. 4575

CYNGOR SIR FEIRIONNYDD
MERIONETH COUNTY COUNCIL

Adroddiad Iechyd

Public Health Report

Am y flwyddyn

For the year

1969

EVAN RICHARDS,
M.R.C.S., L.R.C.P., D.P.H.
Medical Officer of Health

*Adran Iechyd,
Swyddfa'r Sir,
Y Lawnt, Dolgellau.*

*Health Department,
County Offices,
Dolgellau.*

CYNGOR SIR FEIRIONNYDD
MERIONETH COUNTY COUNCIL

Adroddiad Iechyd Public Health Report

Am y flwyddyn

For the year

1969

EVAN RICHARDS,
M.R.C.S., L.R.C.P., D.P.H.
Medical Officer of Health

*Adran Iechyd,
Swyddfa'r Sir,
Y Lawnt, Dolgellau.*

*Health Department,
County Offices,
Dolgellau.*

M Y N E G A I

Tudalennau

Aelodau'r Pwyllgor Iechyd	4
Arwynebedd y Sir	8
Atal-heintio a Brechiad.. .. .	30 - 32
Buchfrechu B.C.G.	42
Bwydydd a Drygiau	44
Bywanedigion	10
Camffurfiadau Cynhwynol.. .. .	22
Cancr	17 - 18
Clefydau Heintus	19
Cyd-aelodau o'r Cyngor Sir	7
Cyflenwad Dwr Gwledig a Chynlluniau Carthian	45
Clinigau Cyn-enedigol ac Ôl-enedigol	20
Clinigau Cynllunio Teulu	20
Clinigau Lles Babanod	21
Darfodedigaeth	40 - 41
Deddf Meithrinfeydd a Gofalaeth Plant 1948	32
Deillion.	43
Dosbarthiad Bwydydd Gwasanaeth Llês.. .. .	23 - 25
Dosbarthiadau Crefft Mam.	20
"Exfoliative Cytology"	20
Genedigaethau Anghyfreithlon	11
Gofal Deintiol Mamau a Phlant Ifanc.. .. .	22
Gofal am Famau Di-briod a'i Plant	22
Gwasanaeth Ambiwylans	33 - 36
Gwasanaeth Bydwreigiaeth.	26
Gwasanaeth Cymorth Cartref	29
Gwasanaeth Gweinyddu Gartref.	28
Gwasanaeth Iechyd Meddwl.	37 - 39
Gwasanaeth Triniaeth Traed	42
Gwasanaeth Ymweliadau Iechyd.	27
Heintiau Gwenerol	43
Marw-anedigion	13
Marwolaethau.	14 - 16
Marwolaethau Babanod.	12
Poblogaeth y Sir.	8 - 9
Rhagymadrodd Swyddog Meddygol y Sir.. .. .	3
Staff yr Adran Iechyd	5 - 7
Tai i'r Henoed	45
Ystadegau	8

Digitized by the Internet Archive
in 2016 with funding from
Wellcome Library

<https://archive.org/details/b28859558>

Adran Iechyd,
Swyddfa'r Sir,
Y Lawnt,
DOLGELLAU.

I: Gadeirydd, Henaduriaid a Chynghorwyr,
Cyngor Sir Feirionnydd.

Mr. Cadeirydd, Boneddigesau a Boneddigion,

Y mae'n anrhydedd gennyf gyflwyno i chwi yr adroddiad am y flwyddyn 1969.

Mae cynnydd o 170 ym mhoblogaeth y Sir yn ôl amcangyfrif y Cofrestydd
Cyffredinol.

'Roedd lleihad yn nifer y bywanedigion o'i gymharu â'r flwyddyn flaenorol -
nifer y benywod yn llai na'r gwrywod. 'Roedd hyn yn wrthdroad o'r sefyllfa yn 1968.
Yr oedd y genedigaethau anghyfreithlon yn llai o naw. Dengys lleihad ym
marwolaethau babanod o 9 i 7 oed, ac 'roedd y marwolaethau am-enedigol yn wyth,
lleihad o un.

Yr oedd y genedigaethau yn y cartref yn ddeg - tri yn fwy nag yn 1968.
Oherwydd cydweithrediad aelodau o staff yr awdurdod iechyd lleol, arhosodd
Cartref Mamolaeth Dolgellau yn agored yn ystod cyfnod o brinder staff. Mae hyn yn
cydateb i'r hen draddodiad sefydledig yn y Sir o gydweithrediad da gyda changhennau
eraill o'r gwasanaeth iechyd.

Bu cynnydd o 29 yn y marwolaethau - cynnydd o 17 yn y rhai o gancr. 'Roedd
cynnydd bychan yng nghancr yr ystumog a'r fron, a lleihad bychan yng nghancr yr
rsgyfaint. Y cynnydd mwyaf (12) oedd yng nghancr y rhannau eraill o'r corff.

O'r clefydau heintus, y nodwedd mwyaf trawiadol oedd y cynnydd syfrdanol yn
nifer yr achosion yn dioddef o Glefyd Heintus yr Iau, yn arbennig yn nosbarth oed
ysgol. Gwnaed ymweliadau â'r ysgolion a rhoddwyd cyngor ynglŷn â glendid a
chwyrstr.

Parhawyd i fuchfrechu rhag y frech goch yn ystod dechrau'r flwyddyn, ond
Oherwydd prinder cyflenwad bu'n rhaid cwtogi'r gwaith hwn. Hwyrach, pe byddem wedi
rhoi mwy o feddwl i hyn ar ddechrau'r cynllun, ni fyddai raid i'r sefyllfa yma fod
wedi digwydd.

Yn ystod y flwyddyn daeth y Swyddog Lles Meddwl dan hyfforddiant yn ôl wedi
cwtogi ei gwrs yn llwyddiannus, ar 'roedd yn ychwanegiad defnyddiol i staff y
Gwasanaeth Iechyd Meddwl.

Dymunaf ddiolch i aelodau'r Cyngor Sir, ac yn arbennig i aelodau'r Pwyllgor
Iechyd am eu cefnogaeth a'u hanogaeth. Diolchaf hefyd i'r Meddygon Teulu, Adranau
eraill y Cyngor Sir, Gweithwyr Gwrfoddol ac aelodau yr Adran Iechyd am eu
cydweithrediad parod.

Yr wyf,

Eich ufudd wâs,

IFAN RICHARDS,

Swyddog Meddygol y Sir.

Hydref 1970.

PWYLLGOR IECHYD

Cadeirydd: Henadur E. Cadvan Jones

Is-Gadeirydd: Cynghorydd Mrs. Gwyneth Evans

Cadeirydd ac Is-Gadeirydd y Cyngor Sir

Henaduriaid:

W. T. Evans	E. Cadvan Jones
R. O. Griffith	<u>I. Pierce Jones</u>
John Guest	J. Arthur Williams
T. E. Jenkins, O.B.E.	

Cynghorwyr:

F. Webber Davies	Dr. J. H. Marshall Lloyd
O. Wynn Edwards	Emyr W. Price
Mrs. Gwyneth Evans	Miss Annie Roberts
R. P. Lloyd Griffith	R. H. Roberts
E. Jarret Jones	H. V. W. Robinson, M.B.E.
J. Llewelyn Jones	Daniel J. Rowlands
J. Morgan Jones	W. R. Webb

E. Annwyl Williams

Cynrychioli y Meddygon Lleol

Dr. R. W. Edwards, Tynycoed, Dolgellau.

IS-BWYLLGORAU Y PWYLLGOR IECHYD

(i) Pwyllgor Gofal

Henaduriaid:

W. T. Evans	E. Cadvan Jones
R. O. Griffith	

Cynghorwyr:

Mrs. Gwyneth Evans	E. W. Price
R. P. Lloyd Griffith	Miss Annie Roberts
H. V. W. Robinson, M.B.E.	

Aelodau Cyfethol:

Dr. R. W. Edwards
Dr. E. Clifford Jones (Arbenigwr yr Ysgyfaint)
Dr. Emlyn Owen (Arbenigwr yr Ysgyfaint)
Dr. G. O. Thomas (Arbenigwr yr Ysgyfaint)

(ii) Pwyllgor Cymorth Cartref a Gweinyddesau

Aelodau y Pwyllgor Gofal ag eithrio Arbenigwyr yr Ysgyfaint.

(iii) Pwyllgor Iechyd Meddwl

Aelodau y Pwyllgor Gofal ag eithrio Arbenigwyr yr Ysgyfaint.

(iv) Pwyllgor Ambiwylans

Henaduriaid:

John Guest	E. Cadvan Jones
T. E. Jenkins, O.B.E.	

Cynghorwr:

W. R. Webb

STAFF YR ADRAN IECHYD

Swyddog Meddygol y Sir a Phrif Swyddog
Meddygol Ysgolion:

Ifan F.W.Richards, M.R.C.S., L.R.C.P., D.P.H.

Swyddog Meddygol y Cynghorau Dosbarth a
Swyddog Meddygol Cynorthwyol y Sir:

Hugh Francis, M.B., Ch.B., D.P.H.

Swyddog Meddygol Cynorthwyol y Sir a
Swyddog Meddygol yr Ysgolion:

Watcyn R. Williams, B.Sc., M.B., B.Ch.,
D.T.M & H., D.P.H.

Prif Ddeintydd yr Ysgolion:

E. Clwydwyn Jones, L.D.S.

Deintydd yr Ysgolion:

W. B. Wolfe, L.D.S.

Prif Swyddog Llês Meddwl:

H. J. Devey, M.S.M.W.O., C.S.W.

Swyddogion Llês Meddwl:

Brian C. M. Jones, C.S.W.
Hugh Thomas

Swyddog Ambiwylans:

R. L. Law

Canolfan Hyfforddi'r Ifanc:

Arolygydd:

Mrs. Valerie Faherty

Arolygwyr Cynorthwyol:

Miss Mabel Williams

Mrs. Margaret Owen

Swyddogion Llês Meddwl (Rhan-amser):

Ieuan Ll. Roberts, Llefenni, Arran Road,
Dolgellau. (Ffôn. Dolgellau 329).

T. P. Jones, Reliance House, Corwen.
(Ffôn. Corwen 2455).

Elwyn Edwards, Post Office, Bala.
(Ffôn. Bala 317).

YMGYNGHORWYR

Ophthalmig:

G. L. Harper, M.R.C.S., L.R.C.P., D.O.

C. Kenyon Jones, M.B., B.Ch., D.O.

Ymgynghorwr y glust, trwyn a'r gwddf:

R. Barraclough, M.B.E., T.D., M.B., Ch.B.,
D.L.O.

Eiron Jones, F.R.C.S.

Orthopaedig:

Rowland Hughes, F.R.C.S.

Obstetrigwyr:

O. Vaughan Jones, M.D., F.R.C.S., F.R.C.O.G.

J. Gardiner Wigley, F.R.C.S.

Paediatrydd:

Gwyn R. Griffith, M.D., F.R.C.P., D.P.H.,
D.C.H.

Arbenigwyr yr Ysgyfaint:

G. O. Thomas, M.D.

J. Glyn Jones, M.D.

E. Clifford Jones, M.B., B.S., M.R.C.S.

Arbenigwr ar afiechydon gwenerol:

H. Vernon Williams, M.R.C.S., L.R.C.P.

Iechyd Meddwl:

Arolygydd Meddygol Ysbyty

Gogledd Cymru, Dinbych:

T. Gwynne Williams, M.D. (Lond), D.P.M.

Seiciatrydd:

D. Alun Jones, M.D., B.Sc., D.P.M.

Ymgynghorwr mewn îs-normaledd:

M. Craft, M.D., M.R.C.P.E., D.P.M.

Prif Weithiwr Cymdeithasol Seiciatrig:

M. R. Olsen, A.A.P.S.W.

Swyddog Arolygu Gweinyddesau: Mrs. Eleanor Owen, M.B.E., S.R.N., S.C.M.,
Q.S., H.V.

Dirprwy Swyddog Arolygu Gweinyddesau: Miss M. Wynne Evans, S.R.N., S.C.M., Q.S., H.V.

Gweinyddes yr Ysgolion: Miss Olwen Gittins.

Gweinyddes Ardal/Bydwraig/Ymwelydd Iechyd (gwaith cyfunedig):

Miss M. E. Davies..	Dyffryn Ardudwy
Miss Eluned Griffiths..	Corris
Mrs. Enid Evans	Dinas Mawddwy
Miss A. M. Lloyd	Aberdyfi
Miss Joan G. Roberts	Harlech
Miss A. J. Hughes..	Penrhyndeudraeth

Gweinyddes Ardal/Bydwraig (gwaith cyfunedig):

Miss F. A. Catherwood..	Tywyn
Mrs. M. Roberts	Dolgellau
Mrs. C. Downes.	Corwen
Mrs. M. E. Jones	Corwen
Mrs. Gwen Davies	Fairbourne
Mrs. Iona Jones	Blaenau Ffestiniog
Mrs. M. P. Denovan.	Blaenau Ffestiniog
Mrs. Ceridwen Jones	Cymorth (rhan-amser)
Mrs. Gwyneth Griffiths.	Bala
Miss Beryl Vaughan Jones	Abermaw
Mrs. E. P. Last	Trawsfynydd

Ymwelwyr Iechyd Llawn Amser:

Miss M. P. Griffith	Blaenau Ffestiniog
Miss Megan Jones	Corwen
Mrs. C. A. Jones	Tywyn
Miss Joan Nicholson	Dolgellau
Mrs. Glenys Evans..	Ffestiniog
Mrs. Jean Jones	Abermaw (rhan-amser)

Gweinyddes Ardal:

Miss Gwyneth Edwards	Cymorth (llawn-amser)
Mrs. M. A. M. Jones	Cymorth (rhan-amser)
Mrs. M. A. Mills	Cymorth (rhan-amser)
Mrs. G. Hughes.	Cymorth (rhan-amser)

STAFF GWEINYDDOL AR Y 31.12.69

Prif Swyddog Gweinyddol:

Miss E. Eirianwy Roberts

Gweithwyr Ysgrifennyddol:

Mrs. Mair Davies
Miss M. Elwen P. Evans
Mrs. Menna Reed
Mrs. Morfydd A. Jones (dechrau Hydref)
Miss Jacquelyn Edwards (dechrau Hydref)
Miss Ann M. G. Kelly
R. Caerwyn Hughes
Griffith Griffiths

Cynorthwyyr Llawfeddygaeth ddeintiol:

Miss Eira Parker
Mrs. Marian Evans

CYD-AELODAU O'R CYNGOR SIR

Clerc y Cyngor Sir:

D. W. Jones-Williams, M.C., Ll.B.

Pensaer y Sir:

Norman Jones, L.R.I.B.A.

Trysorydd y Sir:

A. A. Hemphill, F.A.C.C.A.

Swyddog Llês y Sir:

Emyr Davies

Prif Arolygwr Pwysau a Mesurau:

R. T. Edwards, F.I.W.M.A.

Swyddog Plant:

Mrs. A. Humphrey Jones

GWYBODAETH CYFFREDJINOL

Arwynebedd y Sir (Mewn aceri) 422,372
 Poblogaeth y Sir
 (Amcan-gyfrif ganol y flwyddyn 1969) .. 37,700

DETHOLIAD O YSTADEGAU BYWYD

	<u>CYFAN.</u>	<u>G.</u>	<u>B.</u>
<u>BYW ANEDIGION</u>	537	284	253
Cyfradd Geni yn ôl y fil o amcan-gyfrif y boblogaeth			14. 2
Cyfradd Geni Cymru a Lloegr			16. 3
<u>BYW ANEDIGION ANGHYFREITHLON</u>	32	21	11
Cyfradd yn ôl y cant o'r Byw Anedigion			6. 0
<u>MARW ANEDIGION</u>	4	3	1
Cyfradd yn ôl y fil o'r Byw Anedigion a'r Marw-Anedigion			7. 0
Cyfradd Marw-Anedigion - Cymru a Lloegr			13. 0
<u>CYFANSWM Y BYW ANEDIG A MARW ANEDIG</u>	541	287	254
<u>MARWOLAETHAU BABANOD</u> (Marwolaethau o dan flwydd oed).	7	5	2
Babanod Cyfreithlon	6	4	2
Babanod Anghyfreithlon	1	1	-
<u>CYFRADD MARWOLAETHAU BABANOD</u>			
Cyfanswm Marwolaethau Babanod yn ôl y fil o'r Byw Anedigion			13. 0
Marwolaethau Babanod Cyfreithlon yn ôl y fil o'r Byw Anedigion Cyfreithlon			12. 0
Marwolaethau Babanod Anghyfreithlon yn ôl y fil o'r Byw Anedigion Anghyfreithlon			31. 0
<u>MARWOLAETHAU BABANOD DAN BEDAIR WYTHNOS OED</u>	6	4	2
Cyfradd marwolaethau babanod dan bedair wythnos oed yn ôl y fil o'r byw anedigion			11. 0
Cyfradd marwolaethau dan bedair wythnos oed Cymru a Lloegr			12. 0
<u>MARWOLAETHAU BABANOD O DAN WYTHNOS OED</u>	4	2	2
Cyfradd marwolaethau babanod o dan wythnos oed yn ôl y fil o'r bywanedigion			7. 0
<u>MARWOLAETHAU AM-ENEDIGOL</u> (Cyfanswm Marw Anedig a Marwolaethau Babanod o dan wythnos oed)	8	5	3
Cyfradd Marwolaethau am-enedigol yn ôl y fil o'r Byw a Marw Anedig.			15. 0
<u>MARWOLAETHAU MAMOLAETH</u> (Yn cynnwys erthyliad)	-	-	-
Cyfradd Marwolaethau Mamolaeth yn ôl y fil o'r Byw a Marw Anedigion			-

Tabl 1

Yn rhoddi y boblogaeth (amcangyfrif) ganol y flwyddyn 1969, a'r boblogaeth yn ôl Cyfrifiad 1961, gwerth trethadwy, a chynnyrch cyfradd y geiniog.

DOSBARTH:	Boblogaeth (amcangyfrif) gan y Cofrestrydd Cyffredinol 1969	Poblogaeth yn ôl Cyfrifiad 1961	Gwerth Trethadwy ar y 1.4.70	Amcangyfrif cynnyrch cyfradd y geiniog 1.4.70
Sir Feirionnydd.....	37,700	38,093	£ 1,229,189	£ 4,786
Cyfanrif Dosbarthiadau Dinesig.....	17,270	16,713	547,114	2,135
Cyfanrif Dosbarthiadau Gwledig.....	20,430	21,380	682,075	2,651
Dosbarthiadau Dinesig:				
Bala.....	1,600	1,603	50,848	202
Abermaw.....	2,210	2,348	68,650	260
Dolgellau.....	2,670	2,267	75,389	292
Ffestiniog.....	6,350	6,677	228,189	906
Tywyn.....	4,440	3,818	124,038	475
Dosbarthiadau Gwledig:				
Deudraeth.....	6,860	7,610	340,721	1,374
Dolgellau.....	7,010	7,064	192,675	710
Edeirnion.....	4,100	3,919	80,971	304
Penllyn.....	2,460	2,787	67,708	263

POBLOGAETH

Tabl 11

Dengys y Tabl canlynol boblogaeth y Sir am y blynnyddoedd 1965 - 69.

DOSBARTH:	1965	1966	1967	1968	1969
Sir Feirionnydd.....	38,270	37,750	37,710	37,530	37,700
Cyfanrif Dosbarthiadau Dinesig.....	17,000	17,040	17,020	17,130	17,270
Cyfanrif Dosbarthiadau Gwledig.....	21,270	20,710	20,690	20,400	20,430
Dosbarthiadau Dinesig:					
Bala.....	1,530	1,520	1,530	1,600	1,600
Abermaw.....	2,270	2,270	2,270	2,240	2,210
Dolgellau.....	2,550	2,620	2,620	2,630	2,670
Ffestiniog.....	6,480	6,450	6,370	6,350	6,350
Tywyn.....	4,170	4,180	4,230	4,310	4,440
Dosbarthiadau Gwledig:					
Deudraeth.....	7,170	7,090	7,030	6,790	6,860
Dolgellau.....	7,440	6,990	7,060	7,040	7,010
Edeirnion.....	3,940	3,910	3,910	4,100	4,100
Penllyn.....	2,720	2,720	2,690	2,470	2,460

Table 111

DOSBARTH:	Cyfanrif y Genedigaethau a Gofrestrwyd	Cyfanrif y Genedig- aethau a Hysbyswyd	GENEDIGAETHAU YN Y CARTREF						Cyfanrif	Genedig- aethau mewn sef- ydliadau yn y Sir
			Meddyg heb ei sicrhau		Meddyg wedi ei sicrhau					
			Y Meddyg yn bresennol adeg geni y plentyn	Y Meddyg ddim yn bresennol adeg geni y plentyn	Y Meddyg yn bresennol adeg geni y plentyn	Y Meddyg yn ddim yn bresennol adeg geni y plentyn	Y Meddyg ddim yn bresennol adeg geni y plentyn	Y Meddyg ddim yn bresennol adeg geni y plentyn		
SIR FEIRIONNYDD.....	537	153	-	4	3	3	3	10	143	
Cyfanrif Dosbarthiadau Dinesig.....	253	90	-	3	1	1	1	5	143	
Cyfanrif Dosbarthiadau Gwledig.....	284	63	-	1	2	2	2	5	-	
Dosbarthiadau Dinesig:										
Bala.....	25	7	-	2	-	-	1	3	-	
Abermaw.....	25	11	-	-	-	-	-	-	20	
Dolgellau.....	37	18	-	-	-	-	-	-	59	
Ffestiniog.....	95	4	-	1	1	1	-	2	1	
Tywyn.....	71	50	-	-	-	-	-	-	63	
Dosbarthiadau Gwledig:										
Deudraeth.....	98	11	-	1	1	1	1	3	-	
Dolgellau.....	78	40	-	-	-	-	-	-	-	
Edeirnion.....	64	2	-	-	1	1	1	2	-	
Penllyn.....	44	10	-	-	-	-	-	-	-	

Tabl IV

Yn rhoddi nifer y genedigaethau a chyfradd geni yn ôl y fil o'r boblogaeth yn ystod y deg mlynedd diwethaf:-

Blwyddyn	Nifer y genedigaethau a gofrestrwyd	Cyfradd Geni	Cyfradd Geni Cymru a Lloegr
1960	590	15.07	17.1
1961	617	16.34	17.4
1962	627	16.34	18.0
1963	633	16.49	18.2
1964	620	15.95	18.4
1965	545	14.24	18.1
1966	544	14.41	17.7
1967	524	13.89	17.2
1968	547	14.60	16.9
1969	537	14.20	16.3

GENEDIGAETHAU ANGHYFREITHLON

Tabl V

Yn rhoddi manylion am y genedigaethau anghyfreithlon yn y gwahanol Ddosbarthiadau yn y Sir.

DOSBARTH:	Nifer y genedigaethau a gofrestrwyd			Cyfradd Geni yn ôl y fil o boblogaeth	Genedigaethau Anghyfreithlon	
	Gwryw	Benyw	Cyfanrif		Nifer	Yn ôl y cant o'r Byw Anedigion
Sir Feirionnydd.....	284	253	537	14.2	32	5.96
Cyfanrif Dosbarthiadau Dinesig.....	138	115	253	14.6	12	4.74
Cyfanrif Dosbarthiadau Gwledig.....	146	138	284	13.9	20	7.04
Dosbarthiadau Dinesig:						
Bala.....	8	17	25	15.6	1	4.00
Abermaw.....	16	9	25	11.3	1	4.00
Dolgellau.....	22	15	37	13.9	4	10.81
Ffestiniog.....	49	46	95	15.0	3	3.00
Tywyn.....	43	28	71	16.0	3	4.22
Dosbarthiadau Gwledig:						
Deudraeth.....	50	48	98	14.3	8	8.16
Dolgellau.....	45	33	78	11.1	5	6.41
Edeirnion.....	30	34	64	15.6	4	6.25
Penllyn.....	21	23	44	17.9	3	6.84

MARWOLAETHAU BABANOD

Yn ystod y flwyddyn cofnodwyd saith marwolaeth baban yn rhoddi cyfradd o 13 yn ôl y fil o'r byw anedigion.

Rhoddi'r Tabl VI nifer o farwolaethau babanod o dan flwydd oed yn y gwahanol ddosbarthiadau ynghyd â chyfradd yn ôl y fil o'r byw anedigion.

Tabl VI

DOSBARTH:	Marwolaethau Babanod o dan wythnos oed		Marwolaethau Babanod o dan bedair wythnos oed		Marwolaethau Babanod o dan flwydd oed		Cyfradd marwolaethau babanod yn ôl y fil o'r byw anedigion
	G	B	G	B	G	B	
Sir Feirionnydd.....	2	2	4	2	5	2	13
Cyfanrif Dosbarthiadau Dinesig.....	-	1	-	1	-	1	4
Cyfanrif Dosbarthiadau Gwledig.....	2	1	4	1	5	1	21
Dosbarthiadau Dinesig:							
Bala.....	-	1	-	1	-	1	40
Abermaw.....	-	-	-	-	-	-	-
Dolgellau.....	-	-	-	-	-	-	-
Ffestiniog.....	-	-	-	-	-	-	-
Tywyn.....	-	-	-	-	-	-	-
Dosbarthiadau Gwledig:							
Deudraeth.....	1	-	3	-	3	-	31
Dolgellau.....	1	1	1	1	1	1	26
Edeirnion.....	-	-	-	-	1	-	16
Penllyn.....	-	-	-	-	-	-	-

Tabl VII

Yn rhoddi achosion marwolaethau babanod o dan flwydd oed:

	Marwolaethau Babanod o dan wythnos oed		Marwolaethau Babanod o dan bedair wythnos oed		Marwolaethau Babanod o dan flwydd oed	
	G	B	G	B	G	B
Bronceitus.....	-	-	-	-	-	-
Llid yr Ysgyfaint.....	-	-	-	-	1	-
Llid yr Ystumog.....	-	-	-	-	-	-
Camffurfiadau cynhwynol..	-	1	-	-	-	-
Annhymigedd.....	2	1	1	-	-	-
Achosion eraill wedi eu diffinio neu o ddiffiniad aneglur.....	-	-	1	-	-	-
Damweiniau eraill.....	-	-	-	-	-	-
CYFANRIF:	2	2	2	-	1	-

Tabl VIII

Yn dangos y marw anedigion a gofrestrwyd ac y hysbyswyd ynghyd â chyfradd y marw anedigion.

DOSBARTH:	Nifer y Marw Anedigion	Cyfradd Marw Anedigion	
		Yn ôl y fil o'r boblogaeth	Yn ôl y fil o'r Genedig- aethau Byw a Marw Anedig
Sir Feirionnydd.....	4	0.11	7
Cyfanrif Dosbarthiadau Dinesig.....	2	0.12	8
Cyfanrif Dosbarthiadau Gwledig.....	2	1.10	7
Dosbarthiadau Dinesig:			
Bala.....	-	-	-
Abermaw.....	-	-	-
Dolgellau.....	-	-	-
Ffestiniog.....	-	-	-
Tywyn.....	2	0.45	27
Dosbarthiadau Gwledig:			
Deudraeth.....	1	0.15	10
Dolgellau.....	1	0.14	13
Edeirnion.....	-	-	-
Penllyn.....	-	-	-

MARWOLAETHAU

Tabl IX

Yn rhoddi cyfanrif y marwolaethau:-

	Pob Oed	0 dan 1	1 -	5 -	15 -	25 -	35 -	45 -	55 -	65 -	75 +
Gwryw...	274	5	1	4	3	4	5	19	41	94	98
Benyw...	284	2	-	-	2	1	2	8	30	70	169
CYFANRIF:	558	7	1	4	5	5	7	27	71	164	267

Tabl X

Yn dangos cyfanrif y marwolaethau ynghyd â chyfradd yn ôl y fil o'r boblogaeth:-

DOSBARTH:	Cyfanrif y Marwolaethau		Cyfradd yn ôl y fil o'r boblogaeth
	G	B	
Sir Feirionnydd.....	274	284	14.8
Cyfanrif Dosbarthiadau Dinesig.....	118	141	15.0
Cyfanrif Dosbarthiadau Gwledig.....	156	143	14.6
Dosbarthiadau Dinesig:			
Bala.....	13	23	22.5
Abermaw.....	15	24	17.6
Dolgellau.....	12	15	10.1
Ffestiniog.....	56	54	17.3
Tywyn.....	22	25	10.6
Dosbarthiadau Gwledig:			
Deudraeth.....	45	54	14.4
Dolgellau.....	62	47	15.5
Edeirnion.....	28	32	14.6
Penllyn.....	21	10	12.6

Cyfradd marwolaethau Cymru a Lloegr - 11.9 (Ffigwr heb fod yn derfynol).

Tabl XI

ACHOSION MARWOLAETHAU	DOSBARTHIAU DINESIG										DOSBARTHIAU GWLEDIG										CYFANRIF Y SIR
	D.O. D.		D.D.		D.D.		D.D.		D.D.		D.D.		D.D.		D.D.		D.D.		D.D.		
	BALA		ABERMAW		DOLGELLAU		FFESTINIOG		TYWYN		DEUDRAETH		DOLGELLAU		EDEIRNION		PENLLYN				
	G	B	G	B	G	B	G	B	G	B	G	B	G	B	G	B	G	B	G	B	
Darfodedigaeth yr ysgyfaint	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	3
Darfodedigaeth arall, yn	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
cynnwys achosion diweddar..	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Clefydau heintus a parasitig	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
eraill.....	-	-	-	-	2	3	-	-	-	-	-	-	-	-	2	1	2	-	-	-	17
Cornwyd llidiog y Geg	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	13
Cornwyd llidiog y Bibell Fwyd	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Cornwyd llidiog yr ystumog	-	-	-	-	1	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Cornwyd llidiog y Perfeddyn	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	17
bach ar Coluddion.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	13
Cornwyd llidiog y Corn Gwddf	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Cornwyd llidiog yr ysgyfaint	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	13
ar brefant.....	-	-	1	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	1
Cornwyd llidiog y fron.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	14
Cornwyd llidiog y groth.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10
Cornwyd llidiog y chwaren	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
wrth enau'r bledren.....	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Leukaemia.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Cornwydau llidiog eraill...	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	4	-	-	-	24
Cornwydau Syml.....	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Clefyd siwgr.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
Anemia.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Clefydau eraill yr endocrin	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Anhwylderau meddyliol.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Clefydau eraill y gyfundrefn	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
nerfau.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Clefyd parhaol y galon.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Gorbwys.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19
Afiechyd rhedweli y galon..	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	134
Ffuriau eraill o glefydau y	3	3	3	9	13	6	3	6	1	4	4	11	11	13	22	7	8	9	1	2	22
galon.....	2	1	-	1	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	100
Afiechyd llestriog yr	3	5	3	6	10	17	2	6	2	2	2	4	4	2	8	10	8	3	1	1	31
ymennydd.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Clefydau eraill o'r	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20
gyfundrefn cylchredol.....	1	1	1	1	-	4	1	1	2	2	2	2	2	8	2	2	2	1	1	1	
Anwydwt.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Llid yr Ysgyfaint.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Bronceitus ac Emffisema....	1	-	1	2	3	3	1	1	1	1	1	1	1	1	3	3	3	1	1	1	

CANCER

Tabl XII

DOSEARTH:	Cyfanrif y marwol- aethau	Cyfradd marw- olaethau yn ôl y fil o'r bob- logaeth 1969	Cyfradd Marwolaethau yn ôl y fil o'r boblogaeth yn y blynyddoedd				
			1964	1965	1966	1967	1968
Sir Feirionnydd.....	97	2.57	2.31	1.85	1.91	2.94	2.13
Cyfanrif Dosbarthiadau Dinesig.....	44	2.55	2.64	2.12	1.99	3.11	1.87
Cyfanrif Dosbarthiadau Gwledig.....	53	2.59	2.06	1.64	1.83	2.80	2.35
Dosbarthiadau Dinesig:							
Bala.....	7	4.38	3.05	4.57	1.97	3.27	2.50
Abermaw.....	7	3.17	3.96	1.76	3.08	3.08	1.78
Dolgellau.....	3	1.12	3.21	1.57	1.53	3.05	1.52
Ffestiniog.....	15	2.36	1.98	1.85	1.86	2.98	1.57
Tywyn.....	12	2.70	2.43	2.16	1.91	3.31	2.32
Dosbarthiadau Gwledig:							
Deudraeth.....	14	2.04	2.43	2.23	1.55	2.13	2.50
Dolgellau.....	17	2.43	1.96	2.15	2.14	3.40	2.84
Edeirnion.....	18	4.39	2.02	0.76	2.56	3.84	1.71
Penllyn.....	4	1.63	1.44	-	0.73	1.49	1.62

Tabl XIII

Yn rhoddi lleoliad y Cancer ar nifer (gwryw a benyw) a fu farw yn y Sir yn ystod y flwyddyn:-

DOSBARTH:	Cancer y Grôth		Cancer y Ystumog		Cancer y Fron		Cancer yr Ysgyfaint ar Brefant		Leukaemia		Cancer o rannau eraill y corff		Cyfanrif	
	G	B	G	B	G	B	G	B	G	B	G	B	G	B
Sir Feirionnydd.....	-	1	6	11	-	10	12	2	2	1	20	32	40	5
Cyfanrif Dosbarthiadau Dinesig.....	-	-	2	6	-	6	7	1	1	-	4	17	14	1
Cyfanrif Dosbarthiadau Gwledig.....	-	1	4	5	-	4	5	1	1	1	16	15	26	2
Dosbarthiadau Dinesig:														
Bala.....	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2	3	2	1
Abermaw.....	-	-	-	1	-	2	1	-	-	-	1	2	2	1
Dolgellau.....	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1	1	1
Ffestiniog.....	-	-	2	3	-	1	3	1	-	-	-	5	5	1
Tywyn.....	-	-	-	1	-	1	3	-	-	-	1	6	4	1
Dosbarthiadau Gwledig:														
Deudraeth.....	-	1	-	1	-	3	2	-	-	-	2	5	4	1
Dolgellau.....	-	-	2	1	-	-	2	-	-	1	6	5	10	1
Edeirnion.....	-	-	2	2	-	1	1	1	1	-	6	4	10	1
Penllyn.....	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	1	2	1

Tabl XIV

Yn rhoddi nifer y marwolaethau o Cancr ar gyfradd yn ôl y fil o'r boblogaeth yn ystod y deg mlynedd diwethaf.

Blwyddyn	Cyfanrif y Marwolaethau	Cyfradd yn ôl y fil o'r boblogaeth
1960	88	2.22
1961	99	2.62
1962	82	2.13
1963	85	2.21
1964	90	2.31
1965	71	1.85
1966	72	1.91
1967	111	2.94
1968	80	2.13
1969	97	2.57

CLEFYDAU HEINTUS

Dengys y Tabl canlynol nifer yr achosion
o glefydau heintus a hysbyswyd yn ystod
y flwyddyn

Tabl XV

DOSBARTH:	Y Dwymyn Goch	Difftheria	Y Pâs	Y Frech Goch	Clefyd Heintus Yr Iau	Llid yr Ysgyfaint
Sir Feirionnydd.....	26	-	1	33	32	-
Cyfanrif Dosbarthiadau Dinesig.....	-	-	-	8	23	-
Cyfanrif Dosbarthiadau Gwledig.....	26	-	1	25	9	-
Dosbarthiadau Dinesig:						
Bala.....	-	-	-	-	-	-
Abermaw.....	-	-	-	2	-	-
Dolgellau.....	-	-	-	-	-	-
Ffestiniog.....	-	-	-	5	23	-
Tywyn.....	-	-	-	1	-	-
Dosbarthiadau Gwledig:						
Deudraeth.....	-	-	1	6	4	-
Dolgellau.....	-	-	-	17	4	-
Edeirnion.....	26	-	-	-	1	-
Penllyn.....	-	-	-	2	-	-

GOFAL AM FAMAU A PHLANT IFANC

Clinigau Cyn-enedigol ac Ol-enedigol

Cynhelir y clinigau hyn mewn pedwar canolfan yn y Sir, a bydd Ymgynghorwr yn bresennol trwy drefniant gyda'r Bwrdd Ysbytai Cymreig. Bydd clinigau yn cael eu cynnal yn:-

Blaenau Ffestiniog	Bob dydd Llun
Dolgellau	Y dydd Llun cyntaf ar trydydd yn y mis
Tywyn	Y dydd Gwener cyntaf ar trydydd yn y mis
	Ac hefyd	- Y dydd Mercher olaf yn y mis
Bala	Yr ail ddydd Mercher yn y mis

Gwelir fanylion ynglŷn â'r clinigau hyn yn Nhabl XVI.

Tabl XVI

Clinigau:	Nifer a gynhaliwyd	Nifer y cleifion yn bresennol am y tro cyntaf a welwyd	Cyfanrif y rhai a fu yn bresennol
Blaenau Ffestiniog	46	131	847
Dolgellau.....	66	95	439
Tywyn.....	22	77	144
Bala.....	22	79	262
CYFANRIF:	156	382	1,692

Dosbarthiadau Crefft Mam

Cynhelir dosbarthiadau Crefft Mam ym Mlaenau Ffestiniog bob wythnos, ac fe ofelir am rhain gan yr Ymwelydd Iechyd. Yn ystod y flwyddyn fe wnaeth 23 o aelodau 86 o ymweliadau.

Mae y Clwb i Famau yn parhau i gwrdd bob mis yng Nghorwen, ac ar gyfartaledd mae 24 o famau yn bresennol ym mhob sesiwn.

Mae'r Clwb i Wragedd Ifanc a cychwynwyd yn yr Hen Ysgol, Brynchrug, yn cyfarfod unwaith bob mis. Mae yn boblogaidd iawn, ac ar gyfartaledd mae 35 o fobol yn bresennol ym mhob sesiwn.

Clinigau Cynllunio Teulu

Deil y Gymdeithas Cynllunio Teulu i gynnal clinigau ym Mlaenau Ffestiniog a Dolgellau, ac fe ddechreuwyd clinig yn Nhywyn yn ystod y flwyddyn. Gwnaed trefniadau hefyd i gynnal sesiwn ychwanegol min nos yn Dolgellau i gyfarfod yr angen am wasanaeth mwy cyfleus i rai gwragedd. Mae'r Gymdeithas yn gweithredu dros y Cyngor Sir, sydd yn talu'n ôl iddynt am unryw ddiffyg ariannol.

"Exfoliative Cytology"

Ar hyn o bryd mae trefniadau ar gael gyda'r canolfanau Cynllunio Teulu i gymryd samplau. Gweithiodd hyn yn foddhaol ar ddechrau'r cynllun, ond fel yr â'r gofynion am wybodaeth am gynllunio teulu rhagddynt fe ddaw yn anochel ei bod yn angenrheidiol i gynnal sesiynau ychwanegol sy'n ymdrin â'r math hwn o waith.

Y mae'r gwasanaeth hwn yn ychwanegol at yr hyn a gynigir yn rhad ac am ddim gan feddygon teulu yn y Sir.

Cynhelir y clinigau yn:-

Ysbyty Dolgellau

Clinig Isallt, Blaenau Ffestiniog

Yr ail ddydd Mercher ar
pedwerydd ddydd Llun yn y
mis o 2 - 4 o'r gloch.

Y dydd Mawrth cyntaf ar
trydydd yn y mis o 6 - 7
o'r gloch.

Yr ail ar pedwerydd ddydd
Mercher yn y mis o 2 - 3
o'r gloch.

Clinigau Llês Babanod

Yr oedd pedwar-ar-ddeg o Glinigau Llês Babanod yn y Sir, a chynhaliwyd 271 sesiynau yn y clinigau hyn yn ystod y flwyddyn. Bydd yr Ymarferwyr Meddygol Lleol yn gweithredu fel Swyddogion Meddygol yn y clinigau hyn. Parhaodd y nifer a fynychodd y clinigau yn y Sir yn uchel, a bu 1,133 o blant yn bresennol yn ystod y flwyddyn. Dengys nifer y plant a fynychodd bob clinig yn Nhabl XVII.

Tabl XVII

Lleoliad	Nifer y plant a fynychodd am y tro cyntaf yn ystod y flwyddyn			Cyfanrif y rhai a fu yn bresennol
	Wedi ei geni yn 1969	Wedi ei geni yn 1968	Wedi ei geni yn 1964-67	
Aberdyfi.....	12	7	8	90
Bala.....	33	37	5	357
Abermaw.....	32	15	26	502
Corris.....	8	10	25	163
* Corwen.....	42	43	49	454
Dolgellau.....	50	88	94	570
Dyffryn Ardudwy.....	7	7	18	85
* Blaenau Ffestiniog....	57	66	60	984
Llan Ffestiniog.....	14	14	20	145
Harlech.....	14	19	14	155
Penrhyndeudraeth.....	28	22	14	426
* Tywyn.....	42	39	23	782
Trawsfynydd.....	12	25	34	194
CYFANRIF:	351	392	390	4907

* Yn cynwys clinigau Ymwelwyr Iechyd.

Rhoddi'r Fanylicn isod ynglyn ar Swyddogion Meddygol a wasanaethodd yn y Clinigau Lles Babanod yn ystod y flwyddyn:-

Aberdyfi ..	Dr. T. Tibbott Davies	Dyffryn Ardudwy	Dr. Merfyn Jones
Bala	Dr. Ian Roberts	Blaenau Ffestiniog ..	Dr. D. Whitaker
Abermaw ..	Dr. Merfyn Jones	Harlech	Dr. L. W. Dias
Corris.. ..	Dr. R. M. Dobrashian	Llan Ffestiniog	Dr. D. M. Evans
Corwen.. ..	Dr. D. G. Roberts	Penrhyndeudraeth.. ..	Dr. O.M. Prichard
Dolgellau ..	Dr. H. D. Owen	Tywyn	Dr. S. Cooper
Trawsfynydd ..		Dr. I. W. Griffith	

Gamffurfiadau Cynhwynol

Mae'n rhaid i'r Cyngor Sir gyflwyno adroddiad bob mis i'r Cofrestrydd Cyffredinol yn rhoddi manylion am gamffurfiadau cynhwynol mewn genedigaethau byw a marw anedig a sylwyd mewn babanod newydd ei geni. Daw y wybodaeth i'r Awdurdod Iechyd Lleol oddiwrth Gynghorwyr Ysbytai, Meddygon Lleol neu Fydwagedd. Mae 28 wedi ei cofrestru ers 1964.

Cedwir cofrestr o blant sydd yn bosibl mewn perygl oherwydd amgylchiadau -

Genetig - Dallineb, byddardod, etc., yn y teulu.

Cyn-geni - Rwbela neu glefydau heintus eraill. Anghytundeb gwaed, sensitisio rhesws. Gorgyfogi. Gwaedlif cyn-geni. Afiechyd tost yn peri bod eisiau cemotherapeg neu law-feddyginiaeth yn y misoedd cyntaf o feichiogrwydd. Perlydrau-X. Afiechyd ar y thiroid. Clefyd siwgr. Tocsemia, ynglyn a beichiogrwydd. Anhawsterau eraill yn ymwneud a beichiogrwydd, e.g. llid yr elwlo. Unryw afiechyd seiciatrïg yn ystod beichiogrwydd.

Yn ystod

y geni - Genedigaeth hir neu anodd. Pwysau baban o dan pedwar pwys, neu feichiogrwydd o lai na thri-deg chwech wythnos. Asfficsia geni. Sugno gwael am hir.

Wedi geni - Clefyd melyn. Ffitiau. Anhwylder anadlu. Ymosodion glasglwyf. Unryw gamffurfiadau cynhwynol.

Ar ddiwedd y flwyddyn yr oedd 303 o blant ar yr rhestr yma.

Gofal am Famau Dibriod a'i plant

Daw yr Ymwelwyr Iechyd, Gweinyddesau Ardal a Bydwagedd a mamau dibriod i fy sylw, a gwneir trefniadau i'r fam gael ei derbyn i Bersham Hall, Wrecsam - cartref i Famau Dibriod. Os yw y plentyn i gael ei fabwysiadu, cynghorir y fam i fynd i gysylltiad ag Ysgrifennydd Cyngor Lles Moesol Esgobaeth Bangor sydd wedi ei chofrestru yn Gymdeithas Fabwysiadu. Wedyn daw y plentyn o dan ofal y Swyddog Plant, a chyflwynir adroddiad yn reolaidd gan yr Ymwelydd Iechyd. Derbyniwyd pedair o famau dibriod i Bersham Hall yn ystod y flwyddyn.

Y cyfradd geni anghyfreithlon yn y Sir yn 1969 oedd 59.14 yn ôl y fil o'r byw a marw anedigion.

Gofal Deintiol Mamau a Phlant Ifanc

Isod gwelir adroddiad Prif Ddeintydd yr Ysgolion:-

Mae mamau yn parhau i ddod a phlant o dan oed ysgol i'r clinigau deintiol, pan fyddant yn cyrchu plant hŷn am driniaeth. Rhoddir croeso i'r rhai bach bob tro, a chymerir mantais ar y cyfle i roddi triniaeth iddynt os bydd angen. Croesawn y cyfle hwn i roddi cyngor i'r rhieni hefyd. Mae'n flin dod o hyd i gymaint o blant o dan oed ysgol gyda dannedd drwg. Gorfû i un plentyn tair mlwydd oed gael tynnu chwech o ddannedd drwg ar gyngor y meddyg. Yn ddiweddar mae llawer wedi cael ei ysgrifennu yn y cylchgrawn deintiol ynglŷn â defnyddio ychwanegiadau fitamin wedi ei deneuo y mwyd babanod. Does dim amheuaeth nad yw rhywbeth melyn yn achosi dannedd drwg, a rhaid gofalu ei bod yn cael eu teneuo. Mae peth tystiolaeth fod boteli bach yn llawn o wahanol bethau melyn yn cael ei rhoi i fabanod. Ar wahan i achosi camffurfiad yn y genau sy'n cael ei datblygu, bydd dannedd sydd yn sefyll mewn lle melyn yn siŵr o bydrû. Mae cynnydd yng nghlybiau i Famau/Gwagedd Ifanc yn y Sir, a chroesawn y cyfle i'w hannerch.

Dosbarthiad Bwydydd Gwasanaeth Lles

Dosberthir Bwydydd Gwasanaeth Lles (Llaeth Sych Gwladol, Oel Iau Cod, Sudd Oren a Tabledi Fitamin A a D) yn y Clinigau Lles a mewn canolfannau eraill yn y Sir. Gwneir y gwaith hyn gan Weithwyr Gwirfoddol a werthfawrogir hyn yn fawr iawn.

Dengys y Tabl canlynol gyfanrif y Bwydydd Lles a ddosbarthwyd yn ystod y flwyddyn, ynghyd â ffigyrau am y flwyddyn flaenorol.

Tabl XVIII

	Llaeth sych Gwladol	Oel Iau Cod	Tabledi Fitamin A a D	Sudd Oren
	(Tiniau)	(Boteli)	(Pacedi)	(Boteli)
1967	5,542	507	390	5,883
1968	4,779	536	230	5,529
1969	3,311	412	223	6,241

Nodir fod y ffigurau am Laeth Sych Gwladol yn parhau i ddisgyn, tra fod gwerthiant Fitamins yn parhau rhywbeth yn debyg. Mae gwerthiant Sudd Oren yn cynyddu'n sylweddol.

Yn niwedd y flwyddyn, yr oedd 18 o ganolfannau yn dosbarthu Bwydydd Lles (7 Prif Canolfan a 11 is-ganolfannau). Gwelir yn Nhabl XIX faint o fwyd a gafodd ei werthu yn ystod y flwyddyn yn y gwahanol ardaloedd.

Tabl XIX

Ardaloedd:	Llaeth Sych Gwladol	Oel Iau Cod	Tabledi Fitamin A a D	Sudd Oren
Dolgellau.....	904	94	15	1,337
Penrhyndeudraeth.....	713	65	54	1,321
Bala.....	77	25	17	330
Blaenau Ffestiniog...	368	56	70	656
Abermaw.....	730	104	17	1,349
Tywyn.....	333	26	25	637
Corwen.....	186	42	25	611
CYFANSWM.....	3,311	412	223	6,241

Rhoddi'r enwau a chyfeiriadau y rhai oedd yn dosbarthu Bwydydd Lles ar y
3lain Rhagfyr, 1969 yn y rhestr ganlynol:-

Canolfan	Enw a chyfeiriad y Dosbarthwr	Lle ag Amser y Gwerthiant
<u>Ardal Dolgellau</u>		
Adran Iechyd	Swyddfa'r Sir Dolgellau	Yn y Swyddfa, Bob dydd
Dinas Mawddwy	Mrs. H. Williams Hyfrydle	Yn Hyfrydle, Bob dydd
Corris	Mrs. Williams Chusan	Yr 'Institute' - dydd Mercher olaf yn y mis
Trawsfynydd	Mrs. K. O'Brian, Ty Gwyn	Yn y Siop, Bob dydd
<u>Ardal Penrhyndeudraeth</u>		
Penrhyndeudraeth	Mrs. Jones Gwynedd Chemist	Yn y Siop, Bob dydd
Penrhyndeudraeth - C.Ll.B.	Mrs. M. Williams Gwynant, 4, Minffordd Road	Yn Neuadd yr Eglwys - Bob yn ail ddydd Mawrth yn y mis
Harlech	Miss J. G. Roberts Ceinion	Yn y Llyfrgell - dydd Llun cyntaf ar trydydd ym mhob mis
<u>Ardal Bala</u>		
Bala	Mrs. G. Williams Awelon	Clinig Hafan - Bob dydd Iau
<u>Ardal Blaenau Ffestiniog</u>		
Blaenau Ffestiniog	Miss M. P. Griffith, Clinig Isallt	Clinig Isallt - Bob dydd Mawrth a dydd Gwener
<u>Ardal Abermaw</u>		
Abermaw	Mrs. J. A. Morris Min-y-Morfa	Yn y Llyfrgell
Abermaw - C.Ll.B.	Mrs. M. Jones 1, Epworth Tce.	Festri Capel Park Road - Bob yn ail ddydd Iau
Dyffryn Ardudwy	Mr. Foxwell Botwnog Stores	Yn y Siop, Bob dydd
Llanbedr	Mr. Gregory Wenallt Stores	Yn y Siop, Bob dydd

Canolfan	Enw a chyfeiriad y Dosbarthwr	Lle ag Amser y Gwerthiant
<u>Ardal Tywyn</u> Tywyn Aberdyfi	Swyddfa'r Cyngor Mrs. Gladwin 12, Penhelig Tce.	Yn y Swyddfa, Bob dydd Yn Neuadd yr Eglwys - Trydydd ddydd Mawrth ym mhob mis
<u>Ardal Corwen</u> Corwen	Miss Megan Jones Gwelafon, Maesafallen	Clinig Glaslwyn - dydd Iau cyntaf yn y mis
Llandrillo	Mrs. Roberts The Stores	Yn y Siop, Bob dydd
Gwyddelwern	Mrs. B. Roberts Station House	Yn 'Station House' Bob dydd

Yn y mwyafrif o Glinigau Lles Babanod sydd yn y Sir, mae hefyd fathau arbennig o fwyd babi ar werth i reini sydd wedi eu cynghori i roddi bwydydd fel hyn i'w babanod. Gwerthi'r y bwydydd yma mewn pacau arbennig am bris gostyngol, ac ychwanegir swm bach i gyfarfod y costau gweinyddol.

BYDWREIGIAETH

Bu cynnydd bychan yn nifer y genedigaethau yn y cartref o 7 in 1968 i 10 yn 1969. Bu i dri achos gael eu geni gan Fydwagedd yng Nghartref Mamolaeth Dolgellau gyda chaniatad Bwrdd Canol y Bydwagedd, ac 'roedd y Bydwagedd ar gael i roi eu gwasanaeth yn y Cartref yn ystod cyfnod o brinder staff. Cafodd 389 o achosion eu danfon adref o Ysbyty Mamolaeth a Chartrefi yn cynnwys 1363 o ymweliadau.

Fel y disgwilid gan fod mwy o enedigaethau mewn ysbytai bu gwahaniaeth yng ngwaith y Bydwagedd, a gwasanaethwyd ganddynt ar famau a babanod yn y dyddiau cyntaf ar ôl y geni ar ôl iddynt ddod gartref o ysbytai neu cartrefi mamolaeth. Golygai hyn gryn waith iddynt yn enwedig yn y gwaith o ddysgu crefft mam yn ogystal a gofal dyddiol o'r mamau a'r babanod yn ystod y deg diwrnod cyntaf ar ôl y geni. Y mae hyn yn awr yn ran bwysig o waith y bydwagedd. Bydd y bydwagedd yn gwneud ymweliadau cyn-enedigol â phob mam yn disgwyl sydd yn eu hardal, pa'r un bynnag os ydynt wedi trefnu i'r genedigaeth fod yn y cartref neu mewn ysbyty. Maent hefyd yn gwneud ymweliadau ar ran yr ysbytai ac yn gwneud adroddiad ynglŷn â chymhwyster y cartref i dderbyn y baban yn fuan ar ôl y geni. Bydd y bydwagedd hefyd yn mynychu clinigau cyn-enedigol ac ôl-enedigol gyda arbenigwyr a meddygon cyffredinol, ac yn gwneud ymweliadau fel bu'r angen. Bydd y bydwagedd yn uno â'r Ymwelwyr Iechyd i roddi dosbarthiadau crefft mam ac ymlacio, ac y mae llawer ohonynt yn mynychu clinigau Llês Plant.

Newidiwyd y peiriannau nwy ag aer am beiriannau "Entonox" (nwy ag oscigen). Mae rhain yn cael eu defnyddio gan famau yn ystod genedigaeth y plentyn. Rhoddwyd hyfforddiant i'r bydwagedd ar sut i'w defnyddio. Yn ystod y flwyddyn dangoswyd ffilmiau a chafwyd arddangosiadau ynglŷn â bydwreigiaeth.

Bu tair bydwraig ar gwrs ychwanegol yn ystod y flwyddyn yn ôl rheolau Bwrdd Canol y Bydwagedd.

Tabl XX

Nifer y genedigaethau yn y cartref lle y bu y Fydwraig yn gweini o dan drefniadau y Gwasanaeth Iechyd Gwladol		
Y meddyg ddim wedi ei sicrhau	Y meddyg wedi ei sicrhau	Cyfanrif
4	6	10

Gwelir nifer y genedigaethau yn y cartref ymhob dosbarth yn Nhabl III.

YMWELIADAU IECHYD

Yn ystod y flwyddyn 'roedd pump o Ymwelwyr Iechyd llawn-amser ag wyth o Ymwelwyr Iechyd rhan-amser yn cael eu cyflogi yn y Gwasanaeth yma - saith ohonynt yn cyfuno gwaith Ymwelwyr Iechyd â gwaith Gweinyddu Cartref a Bydwreigiaeth. Rhoddwyd pwyslais ar ochr Addysg Iechyd o'u gwaith yn arbennig gyda theuluoedd "mewn Perygl", ac hefyd arolygiaeth yr oedrannus. Cefnogwyd Ymweliadau Iechyd detholedig er mwyn rhoi mwy o amser i'r dosbarthiadau yma. Er nad oes eto ymlyniad Meddyg Cyffredinol/Ymwelwyr Iechyd, mae'r cysylltiad gyda'r Meddygon Cyffredinol yn dda, ac yn y rhan fwyaf o achosion bydd yr Ymwelwyr Iechyd yn galw'n ddyddiol yn y Feddygfa er mwyn trafod eu gwaith a'i broblemau. Bydd yr Ymwelwyr Iechyd yn cynnal clinigau eu hunain, yn mynychu Clinigau Cynllunio Teulu, Clinigau Geriatrig a Chlinigau Obstetreg, a Chlinigau Cyn-enedigol a gynhelir gan y Meddygon Cyffredinol yn ogystal â Chlinigau Gwasanaeth Plant.

Mynychodd yr Ymwelwyr Iechyd gyrsiau ychwanegol a phwyllgorau yn ymwneud â materion Iechyd Cyhoeddus mewn mannau tu allan i'r Sir. Gwerthfawrogwyd y cyfle hyn gan yr Ymwelwyr Iechyd.

Oherwydd y newid yn y Gwasanaeth Iechyd yn gyffredinol, mae cynnydd amlwg ym mhwysigrwydd gwaith yr Ymwelwyr Iechyd fel Athrawon Addysg a Chynghorwr Teuluol, ac estynnwn ein gwerthfawrogiad i'r Ymwelwyr Iechyd am eu gwaith da.

Tabl XXI

ARDAL:	Plant wedi eu geni yn 1969	Plant wedi eu geni yn 1968	Plant wedi eu geni yn 1964-67
Aberdyfi.....	12	16	28
Bala.....	47	51	84
Abermaw.....	24	32	96
Blaenau Ffestiniog.	60	99	246
Corris.....	6	10	39
Corwen.....	78	51	287
Dinas Mawddwy.....	7	10	28
Dolgellau.....	70	57	127
Dyffryn Ardudwy....	15	17	74
Ffestiniog a Thrawsfynydd.....	45	66	186
Harlech.....	38	37	89
Penrhyndeudraeth...	43	12	4
Tywyn.....	98	121	233
Cyfanrif.....	543	579	1,521

Achosion eraill a welwyd gan yr Ymwelwyr Iechyd, a'r nifer o ymweliadau:

	<u>Achosion</u>	<u>Ymweliadau</u>
Personau dros 65 oed.....	169	1,075
Personau yn dioddef oddiwrth anhwylder meddwl.	6	17
Personau wedi ei rhyddhau o ysbyty.....	12	18
Ymholiadau ynglŷn â marwolaethau babanod.....	4	6
Ymholiadau ynglŷn â babanod cynamserol.....	31	137
Plant 'Mewn Perygl'.....	116	664
Cymorthesau Cartref.....	48	431
Teuluoedd mewn perygl.....	22	82
Eraill.....	27	71
CYFANRIF:	<u>435</u>	<u>2,501</u>

Ffenylcetonwria

Mae'r Ymwelwyr Iechyd yn ymgymryd â'r gwaith arferol o archwilio am Ffenylcetonwria. Mae'r afiechyd yma yn effiethio ar ymennydd babanod ifanc iawn, ac os na chaiff sylw, mae'n rhoddi annormalaeth meddyliol tost. Ni ddarganfuwyd un achos yn ystod y flwyddyn.

GWEINYDDU GARTREF

Yn ystod y flwyddyn cariwyd allan waith gweinyddu cartref gan dair-ar-hugain o weinyddesau. 'Roedd dwy-ar-bymtheg wedi eu cyflogi yn llawn-amser a chwech ohonynt yn weinyddesau rhan-amser. O'r staff llawn-amser cyfunodd chwech ohonynt y gwaith o weinyddu cartref a bydwreigiaeth yn ogystal â bod yn ymwelwyr iechyd. Cyflawnodd deg ohonynt waith gweinyddu cartref gyda bydwreigiaeth, a gwnaeth un ohonynt weinyddiaeth cyffredinol yn unig. Gwnaeth pedair o weinyddesau rhan-amser waith gweinyddu cartref yn unig, a gwnaeth dwy ohonynt waith gweinyddu cartref a bydwreigiaeth. 'Roedd nifer yr achosion a wasanaethpwyd arnynt a nifer y rhai dros 65 oed rhywbeth yn debyg i 1968. 'Roedd tua hanner yr achosion a wasanaethpwyd arnynt yn ymwneud â'r rhai hynny oedd yn sâl dros gyfnod hir o amser a chyda phobl oeddrannus. Mae hyn yn duedd gyffredinol drwy'r wlad. Gwnaethpwyd 9,560 o ymweliadau i raddi chwistrelliadau. Teimlir oherwydd fod prinder gwelyau yn yr ysbytai, y dylai mwy o waith llawfeddygol a meddygol gael ei wneud gan y Staff Gweinyddol yn y Cartrefi, sydd wedi eu hyfforddi ac yn gymwys i wneud y gwaith yma. Byddai'n bosibl wedyn rhoi ystyriaeth i weithredu'r awgrymiadau o benodi gweinyddesau cynorthwyol a chynorthwywyr baddon i ymgymryd â gwaith gweinyddu llai arbennig. Gwerthfawrogi'r gwaith y Gweinyddesau Cartref yn fawr iawn.

Drwy haelioni Gweinyddwyr Cronfa Gweinyddesau'r Sir, cawsom amryw o gadeiriau olwynion, stôlion nos a gwely bychan i hwyluso gwaith y gweinyddesau. Rhannwyd cyflenwad da o "inco-pads" a "paddy rolls" at wasanaeth yr anghenus yn ystod y flwyddyn, a chafwyd hefyd chwistrellau a fedr eu gwaredu a phethau eraill.

Cynhaliwyd cyfarfodydd i'r Staff a darlithoedd, a ffilmiau ar faterion meddygol ag ar driniaeth i ddamweiniau ar y ffordd. Ym mis Mai, cafwyd ymweliad gan Miss I. John, Swyddog Gweinyddu Iechyd Cyffredinol o'r Swyddfa Gymreig, a bu garediced â mynychu cyfarfod o'r Staff i roi anerchiad iddynt ar "Y Newidiadau sydd yn cymryd lle heddiw mewn Gweinyddu Cymdeithasol".

Tabl XXII

DOSBARTH:	Nifer yr achosion a gafodd wasanaeth yn y flwyddyn	Nifer yr achosion oedd o dan 5 oed pan yn cael yr ymweliad cyntaf yn 1969	Nifer yr achosion oedd dros 65 oed pan yn cael yr ymweliad cyntaf yn 1969
Aberdyfi.....	49	2	28
Bala.....	136	3	80
Abermaw.....	94	-	77
Blaenau Ffestiniog.....	253	12	75
Corris.....	87	10	27
Corwen.....	153	4	62
Dinas Mawddwy.....	103	13	46
Dolgellau.....	109	1	46
Dyffryn Ardudwy.....	129	6	61
Celynin.....	119	9	19
Ffestiniog a Trawsfynydd	106	5	31
Harlech.....	128	3	50
Penrhyndeudraeth.....	101	1	53
Tywyn.....	56	9	37
CYFANRIF:	1,623	78	692
CYFANRIF 1968:	1,551	81	712

GWASANAETH CYMORTH CARTREF

Parhaodd y Gwasanaeth Cymorth Cartref i roddi gwasanaeth amhrisiadwy i'r rhai hynny mewn angen trwy ei gwneud hi'n bosibl i lawer ohonynt aros yn eu cartrefi yn lle gorfod mynd i Gartrefi neu Ysbytai neu i rannu cartref gyda pherthnasau. Gwerthfawrogi'r y Gwasanaeth yn fawr, ac mae'r ceisiadau am y Gwasanaeth hwn yn parhau i gynyddu yn arbennig felly yn y dosbarth 65 oed a throsodd.

Trefnwyd cwrs hyfforddiant yng Nghlinic Isallt, Blaenau Ffestiniog, ac fe'i mynychwyd yn dda gan y Cymorthesau Cartref ac fe'i gwerthfawrogwyd ganddynt. Fe'i profwyd yn ddefnyddiol fel cyfrwng i cyfathrebu cydrhwng y Cymorthesau Cartref â Swyddogion y Cyngor Sir, ac fel grwp trafod lle y gallai'r Cymorthesau Cartref drafod eu problemau a chyfnewid profiadau eu gilydd er mantais i'r ddwy ochr. Daeth yr Henadur Mrs. Gwyneth Evans i'r cyfarfod agoriadol a chroesawodd pawb oedd yn bresennol yno, a chafwyd anerchiad gan Swyddog Meddygol y Sir ar y Gwasanaeth Iechyd a chyfraniad y Cymorthesau Cartref i'r Gwasanaeth yma. Rhoddwyd anerchiadau hefyd gan y Dirprwy Swyddog Cymorth Cartref, y Prif Swyddog Iechyd Meddwl, Ymwelydd Iechyd yr ardal ac Arolygwr Iechyd Cyhoeddus ardal Dolgellau. Rhoddwyd anerchiad ac arddangosiad mewn Gweinyddu Gartref gan y Weinyddesau Cartref yr ardal, ac arddangosiad o goginiaeth gan Athrawes Cynildeb Cartrefol Gwledig y Cyngor Sir. Gobeithir trefnu cyrsiau tebyg mewn rhannau eraill o'r Sir lle ceir adeiladau addas i wneud hynny, ac hefyd lle mae nifer rhesymol o Gymorthesau Cartref ar gael.

Rhoddi'r troswig i'r Cymorthesau Cartref fel dilledyn i ddiogelu eu dillad. Parheir i drefnu ac arolygu'r Gwasanaeth gan y Swyddog ar Dirprwy Swyddog Arolygu Gweinyddesau gyda chymorth yr Ymwelwyr Iechyd a'r Gweinyddesau Ardal/Bydwagedd fel bu'r angen.

Bu Miss M. Wynne Evans, y Dirprwy Swyddog Arolygu Gweinyddesau, yn y Gynhadledd Flynyddol i Drefnwyr Cymorth Cartref.

Yn ystod y flwyddyn dechreuodd un Cynorthwywr Cartref a phrofodd yn gaffaeliad mawr. Cafodd ddefnyddio un o geir y Cyngor Sir at ei waith.

Mae nifer a dosbarth yr achosion a gafodd Gymorth Gartref yn ystod y flwyddyn yn y Tabl canlynol:-

	Cymorth Cartref i gartrefi personau -					Cyfanrif
	65 oed neu trosodd ar yr ymweliad cyntaf yn 1969	O dan 65 oed ar yr ymweliad cyntaf yn 1969				
		Salwch Parhaol a darfodedigaeth	Anhwylderau meddwl	Mamolaeth	Eraill	
Nifer o achosion	266	14	6	1	10	297

ATAL-HEINTIO A BRECHIAD

Brechiad rhag y Frech Wen

Y meddygon Lleol sydd yn Brechiadu rhag y Frech Wen, ac fe ddengys y Tabl canlynol nifer y plant o dan 15 oed a gafodd frechiad yn ystod y flwyddyn.

Tabl XXIII

Oedran ar ddydd y Brechiad	Brechiadau Cyntaf	Ad-frechiadau
0-12 mis.....	6	-
1 blwydd.....	147	2
2- 4 blwydd.....	74	7
5-15 oed.....	9	20
CYFANRIF:	236	29

Mae y ffigyrau uchod yn cymharu gyda ffigyrau 1968 o 217 Brechiadau Cyntaf a 45 o Ad-frechiadau.

Imiwniad rhag y Difftheria, Y Pâs a Tetanws

Mae Imiwnio babanod rhag Difftheria, Y Pâs a Tetanws trwy gyfrwng pigiad triphlyg (cwrs o dri phigiad yn rhoddi diogelwch cyfamserol rhag y tri afiechyd). Gwnaed y gwaith yma yn y Clinigau Lles Babanod.

Dengys y Tablau canlynol nifer y plant a gafodd eu diogelu rhag yr afiechydon hyn yn ystod y flwyddyn.

Tabl XXIV

DOSBARTH:	Nifer y plant a gafodd y cwrs cyntaf							Cyfanrif
	1969	1968	1967	1966	1962-65	1952-61	Eraill	
Dosbarthiadau Dinesig:								
Bala.....	-	11	2	-	-	-	-	13
Abermaw.....	6	8	-	-	-	-	-	14
Dolgellau.....	2	18	1	-	-	1	-	22
Ffestiniog.....	1	29	2	1	2	-	1	36
Tywyn.....	24	44	5	1	-	-	-	74
Dosbarthiadau Gwledig:								
Deudraeth.....	3	62	6	3	2	-	-	76
Dolgellau.....	12	36	1	-	-	-	-	49
Edeirnion.....	2	32	6	3	1	-	1	45
Penllyn.....	-	13	1	-	1	-	-	15
CYFANRIF:	50	253	24	8	6	1	2	344

Tabl XXV

DOSBARTH:	Nifer y plant a gafodd eu hail imiwnio							
	1969	1968	1967	1966	1962-65	1952-61	Eraill	Cyfanrif
Dosbarthiadau Dinesig:								
Bala.....	-	1	-	1	2	-	-	4
Abermaw.....	-	-	-	-	2	2	-	4
Dolgellau.....	-	-	1	-	-	-	-	1
Ffestiniog.....	1	3	1	2	31	2	1	41
Tywyn.....	-	1	-	1	13	2	-	17
Dosbarthiadau Gwledig:								
Deudraeth.....	-	1	-	2	20	3	-	26
Dolgellau.....	-	1	1	1	14	-	1	18
Edeirnion.....	-	-	2	1	4	-	3	10
Penllyn.....	-	-	-	-	-	-	1	1
CYFANRIF:	1	7	5	8	86	9	6	122

Imiwnio rhag Parlys y Plant

Daliwyd i gario allan yn ystod y flwyddyn y trefniadau o imiwnio plant ag oedolion rhag Parlys y Plant gan Feddygon Lleol.

Rhoddi'r manylion yn y Tabl canlynol o nifer y personau a gafodd eu diogelu rhag y Parlys.

Tabl XXVI

DOSBARTH:	Nifer o bersonau a gafodd gwrs o dair chwistrelliad							
	1969	1968	1967	1966	1962-65	1952-61	Eraill	Cyfanrif
Dosbarthiadau Dinesig:								
Bala.....	-	12	1	-	4	-	-	17
Abermaw.....	6	7	-	-	-	-	1	14
Dolgellau.....	4	14	1	-	-	-	-	19
Ffestiniog.....	3	37	1	1	1	-	1	44
Tywyn.....	9	51	19	-	1	-	-	80
Dosbarthiadau Gwledig:								
Deudraeth.....	1	62	8	2	7	3	2	85
Dolgellau.....	7	26	6	2	6	-	-	47
Edeirnion.....	1	35	9	4	-	2	2	53
Penllyn.....	1	14	3	-	3	-	-	21
CYFANRIF:	32	258	48	9	22	5	6	380

Yn ychwanegol, rhoddwyd y nifer canlynol o chwistrellau cyfnerthol:-

Blwyddyn Geni	Nifer gafodd chwistrellau cyfnerthol
1969	1
1968	9
1967	7
1966	8
1962-1965	126
1951-1961	22
Eraill	31
CYFANRIF:	204

DEDDF RHEOL MEITHRINFYDD A GOFALAETH PLANT, 1948

Cofrestrwyd adeiladau gan y Cyngor Sir yn Nyffryn Ardudwy a Thywyn yn unol â Rhan 2 o'r Ddeddf uchod.

GWASANAETH AMBIWLANS

Staff

Ehangwyd y gwasanaeth pan benodwyd Mr. R. Bunn a Mr. W. L. Galbraith fel gyrrwyr ambiwlans llawn-amser yn Nhywyn, a dechreuasant eu gwaith ar y 3lain Mawrth ac ar yr 8fed Ebrill. Bu iddynt fynychu cwrs hyfforddiant chwe wythnos yn Ysgol Hyfforddiant Gwasanaeth Ambiwllans Caer, a bu'r ddau ohonynt yn llwyddiannus.

Mynychodd Mr. S. N. Plack, Corwen, gwrs pythefnos yn yr un ysgol, i yrrwyr ambiwlans gyda mwy na dwy flynnedd a llai na phum mlynedd o wasanaeth, a bu yntau yn llwyddiannus.

Tuag at weithredu penderfyniad y Cyngor Sir, i sefydlu gorsaf llawn-amser yn Abermaw, gwnaed trefniadau i benodi tri gyrrwr ambiwlans ym mis Ionawr gyda golwg ar eu cefnogi ar gwrs o hyfforddiant yn y flwyddyn ariannol nesaf.

Cyn hyn rhoddodd y contractors fis o rybudd o'u bwriad i derfynnu eu gwasanaeth. Er gwaethaf y rhybudd bur yma, gwnaed trefniadau llwyddiannus i roddi amddiffyn mewn argyfwng i'r ardal.

Derbyniodd tri-ar-ddeg o yrrwyr ambiwlans y wobr am yrru gofalus oddi wrth Gymdeithas Frenhinol i Rwystro Damweiniau.

Cerbydau Newydd

Yn ystod y flwyddyn derbyniwyd pedair ambiwlans newydd i gymryd lle'r hen rai sef:-

Un "Landrover" gyda "Chassis 109" a chorff 'glass fibre' Lomas -
Blaenau Ffestiniog.

Un "B.M.C." gyda "Chassis L.D.5" a chorff "Citizen Appleyard" -
Blaenau Ffestiniog.

Un "B.M.C.250 J.U.Chassis" gyda corff "Appleyard" -
Abermaw.

Un "B.M.C.250 J.U.Chassis" gyda corff "Lomas" -
Dolgellau.

Celfi

Bu gwelliant yn y celfi pan brynwyd y rhai canlynol:-

Tair Stretsier "Neil Robertson".
Dwy darpariaeth ychwanegol o ocsigen.
Tair peiriant ychwanegol adfywhau "Stephenson Minuteman".
Un deorydd "Oxygenaire" y gellir ei gario.

Dydd Arwisgiad

Rhoddodd Gwasanaeth Ambiwllans Meirionnydd gefnogaeth i Wasanaeth Caernarfon ar Ddydd yr Arwisgiad, Gorffennaf laf.

GORSAF:	Cyfanrif y Cerbydau	Gerbydau Eistedd	Gyrwyr Llaw- Amser	Gyrwyr Rhan- Amser	Achosion Streetsier	Achosion Eistedd	Cyfanrif Achosion	Siwrneiau	Milltiroedd
Dolgellau - Ambiwlans..... Cerbyd Eistedd....	4 -	- 1	5 -	- -	490 17	2,474 1,281	2,964 1,298	1,374 475	67,574 34,763
Blaenau Ffestinlog Ambiwlans..... Cerbyd Eistedd....	3 -	- 1	4 -	- -	550 1	2,901 1,159	3,451 1,160	1,129 288	63,490 18,807
Penrhyndeudraeth..	1	-	1	-	116	835	951	295	21,602
Corwen.....	2	-	2	-	85	2,148	2,233	526	29,060
Bala.....	2	-	2	-	199	2,147	2,346	533	38,004
Barmouth.....	1	-	-	1	211	1,498	1,709	475	32,804
Tywyn.....	2	-	2	1	341	2,334	2,675	791	44,590
CYFANRIF:	15	2	16	2	2,010	16,777	18,787	5,886	350,594

CERBYDAU EISTEDD WEDI EU CYFLOGI

1967			1968			1969		
Achosion	Siwrneiau	Milltiroedd	Achosion	Siwrneiau	Milltiroedd	Achosion	Siwrneiau	Milltiroedd
751	321	9,940	1,852	994	24,288	954	937	16,315

Cyfanrif yr achosion, siwrneiau a milltiroedd yn ystod 1969 a wnaed gan gerbydau y Cyngor Sir a Cherbydau Eistedd wedi eu cyflogi, ynghyd a ffigyrau cymharol am 1967 a 1968

	<u>1967</u>	<u>1968</u>	<u>1969</u>
Cyfanrif Achosion.....	19,630	19,409	19,741
Cyfanrif Siwrneiau.....	5,013	5,768	6,823
Cyfanrif Milltiroedd.....	333,805	345,386	366,909

Cleifion a gludwyd i ysbytai a threfydd pell :-

Cyrchfan	Nifer yr Achosion	Siwrneiau	Milltiroedd	Gorsaf Ambiwylans
Albrighton	1	1	204	Dolgellau
Birmingham	1	1	206	Dolgellau
Caer-grawnt	4	2	801	Dolgellau
Caerdydd	2	2	396	Dolgellau
Caer	1	1	155	Dolgellau
Lerpwl	187	74	13,492	Dolgellau
Lerpwl	140	39	6,766	Blaenau Ffestiniog
Lerpwl	28	9	1,643	Penrhyndeudraeth
Lerpwl	25	13	1,653	Bala
Lerpwl	9	7	701	Corwen
Lerpwl	10	4	914	Tywyn
Manceinion	26	13	2,890	Dolgellau
Manceinion	4	3	644	Blaenau Ffestiniog
Manceinion	2	1	168	Bala
Manceinion	5	3	450	Corwen
Nuneaton	1	1	248	Dolgellau
Casnewydd	1	1	290	Bala
Rhydychen	1	1	393	Dolgellau
Pelsall	1	1	196	Dolgellau
Penarth	1	1	295	Dolgellau
Southport	2	1	192	Blaenau Ffestiniog
Stoke-on-Trent	1	1	180	Dolgellau
Stoke-on-Trent	1	1	229	Blaenau Ffestiniog
Stoke-on-Trent	1	1	218	Penrhyndeudraeth
Abertawe	3	3	706	Dolgellau
Talgarth	5	4	767	Dolgellau
Talgarth	1	1	200	Tywyn
Wellington	2	1	122	Bala
West Kirby	1	1	118	Bala
Wigan	1	1	227	Dolgellau
Wirral	1	1	106	Corwen
CYFANRIF:	469	194	35,570	

Achosion a gludwyd gan Wasanaeth Ambiwylans Meirionnydd ar ran awdurdodau eraill yn ystod 1969.

Awdurdod	Achosion Stretsier	Achosion Eistedd	Cyfanrif Achosion	Siwrneiau	Milltiroedd	
					Stretsier	Eistedd
Cyngor Sir Fflint.....	-	3	3	1	-	126
Cyngor Sir Drefaldwyn...	-	2	2	1	-	46
Cyngor Sir Ddinbych.....	1	2	3	3	27	100
Cyngor Sir Aberteifi.....	1	-	1	1	36	-
Dinas Lerpwl..	-	1	1	1	-	72
Cyngor Sir Gaernarfon...	8	2	10	10	466	100
	10	10	20	17	529	444

Achosion o Sir Feirionnydd a gludwyd gan Awdurdodau eraill yn ystod 1969

Cyngor Sir Ddinbych.....	3	-	3	3	84	-
Cyngor Sir Drefaldwyn...	1	2	3	3	12	43
	4	2	6	6	96	43

Cyfanrif yr achosion a gludwyd gan gerbydau y Cyngor Sir, cerbydau eistedd wedi eu cyflogi ac awdurdodau eraill.

	<u>1967</u>	<u>1968</u>	<u>1969</u>
Achosion.....	19,679	19,430	19,764
Siwrneiau.....	5,151	5,789	6,843
Milltiroedd.....	335,753	346,359	367,937

Cyffredinol

Unwaith eto gwelwyd cynnydd parhaol yn y gwaith a gariwyd allan gan y Gwasanaeth yn ystod y flwyddyn. Ym mis Gorffennaf dychwelodd y Swyddog Lles Meddwl a oedd dan hyfforddiant i'r Gwasanaeth fel Swyddog Lles Meddwl cymwys, ar ôl cael Tystysgrif mewn Gwaith Cymdeithasol ar derfyn ei hyfforddiant. Daeth hyn a rhif y Swyddogion Lles Meddwl i dri llawn-amser a thri rhan-amser.

Unwaith eto 'roedd yn galonogol i sylwi ar y cynnydd yn ymwybod y cyhoedd i broblemau personau Is-normal eu Meddyliau, a Phersonau Sal eu Meddwl, ac adlewyrchwyd hyn yn y cymorth a'r gefnogaeth a gafwyd gan unigolion a chymdeithasau i weithgareddau y Canolfannau i Hyfforddi'r Ifanc ar rhai i Hyfforddi'r Oedolion. Galluogodd hyn i ddisgyblion ac athrawon y Canolfannau gael partion a theithiau difyr i leoedd o ddiddordeb, a chyfrannodd hyn yn fawr i'w hapusrwydd cyffredinol, gan roi cyfle ychwanegol i hyfforddiant cymdeithasol mewn amgylchiadau amrywiol.

Bu cydweithrediad yn ystod y flwyddyn rhwng yr Ymgynghorwr mewn Is-normaledd, Ysbyty Dinbych, Gwasanaeth Cyfarwyddo Plant, Meddygon Teuluol, a chyfryngau gwirfoddol Iechyd a Lles a chyfryngau cyfreithiol eraill.

Personau Is-Normal eu Meddyliau

Plant

Gan fod tuedd gyfoes i ddod a hyfforddiant plant dan anfantais i mewn i'r gyfundrefn addysg, newidiwyd enw'r Ganolfan i Hyfforddi'r Ifanc yn Ysgol Traeth y Bermo. Ar ddiwedd y flwyddyn, 'roedd un-ar-ddeg o blant yn mynychu'r ysgol hon - wyth bachgen a thair merch, ac oherwydd sefyllfa foddhaol y staff, gallodd yr ysgol dderbyn plant ifanc iawn a rhai o dan anfantais, felly'n ysgafnhau problemau teuluoedd sydd â'u plant dan anfantais. Parhaodd a datblygodd y rhaglen hyfforddi trwy ychwanegu ffwrn drydan ac mae rhai o'r disgyblion yn cael hyfforddiant mewn gwaith cadw tŷ.

Fel yn y blynyddoedd blaenorol, ymwelodd Ymgynghorwr mewn Is-normaledd â'r Ganolfan yn achlysurol i archwilio'r plant, ac i drafod datblygiad a dyfodol y plant gyda'u rhieni. Hefyd, cynhaliodd yr Ymgynghorwr glinigau lle gwelodd blant dan anfantais o dan oed ysgol, i drafod eu gofal a'u rhagolygon am hyfforddiant, ac unrhyw broblemau eraill gyda'u rhieni.

Derbyniwyd tri phlentyn i ysbyty neu gartrefi neilltuoel am ofal dros dro, pan oedd eu rhieni yn methu gofalu amdanynt oherwydd afiechyd neu ryw argyfwng arbennig. Yn ychwanegol i'r un-ar-ddeg disgybl yn yr ysgol, 'roedd pedwar o blant Sir Feirionnydd yn preswyllo mewn uned arbennig yn Ysbyty Eryri. Mae'r pedwar plentyn hyn yn cael archwiliad ac hyfforddiant arbennig, a byddant yn dychwelyd at eu rhieni ar ddiwedd eu triniaeth.

Oedolion

Yn ystod y flwyddyn gweithredodd y Ganolfan Hyfforddi'r Oedolion yn llwyddiannus, a tua diwedd y flwyddyn pan oedd saith yn mynychu'r Ganolfan yn ddyddiol a rhyw ddeg o gleifion o'r Ysbyty yn dod i mewn bob dydd, bu'n angenrheidiol penodi Arolygwr ychwanegol. Ymgwymerodd y dosbarth â llawer o weithgareddau a chyflwynwyd cynllun o dâl-anogaeth bob wythnos. Yn ychwanegol at y rhai yn y Ganolfan, mae dau oedolyn is-normal eu meddwl o'r Sir yn mynychu canolfannau hyfforddi mewn siroedd eraill - un ym Mhwlheli ac un yn Wrecsam.

Parhawyd i daro goiwg cyfeillgar ar oedolion is-normal eu meddwl a drigai yn eu cartrefi. 'Roedd y rhan fwyaf o'r rhain yn rhan o gymdeithas a llawer ohonynt yn gwneud gwaith syml ar ffermydd. Yr oedd rhai achosion o is-normaledd llym yn cael eu gofalu amdanynt yn eu cartrefi, yn arbennig y rhai hynny oedd angen cefnogaeth helaeth arnynt, ac lle 'roedd achos o hyn trefnwyd lle iddynt dros dro mewn ysbyty.

Personau Sâl eu Meddwl

Parhaodd hanes am bersonau sâl eu meddwl i ddod i'r Adran o amryw fannau. Daw'r wybodaeth hon yn bennaf oddi wrth Seiceiatryddion yn yr ysbytai ar ôl iddynt ryddhau'r cleifion o'u gofal.

Yn ychwanegol mae cynnydd yn y nifer sy'n dod i'n sylw oddi wrth Feddygon Lleol, yr Heddlu a Swyddfeydd eraill. Mewn llawer achos o saldra meddwl nid oes angen mynd ar claf i ysbyty, ond mae'n bosibl ei drin yn llwyddiannus mewn clinigau seiciatrïg. Ond lle mae angen mynedfa i ysbyty, mewn ychydig o achosion yn unig y mae angen gorfodaeth.

Mae'r broblem o gael gwaith addas, neu yn wir unrhyw waith i bersonau o dan anfantais neu sâl eu meddwl, yn anodd iawn mewn ardal fel hon lle mae diweithdra yn uchel, er fod cydweithrediad rhyngom â'r Adran Gyflogi a Chynhyrchu a Swyddog Ail-Sefydlu yr Analluog. Mewn rhai achosion mae'r Cyngor Sir wedi trefnu i bersonau fynd i westai mewn siroedd eraill, lle mae'r claf yn byw i mewn ac yn mynd allan i weithio nes y caiff le mewn llety.

Ystadegau

Dengys y tablau canlynol y nifer a gafodd eu derbyn i Ysbyty Dinbych, nifer yr achosion a gyfeiriwyd i'r Adran Iechyd ynghyd â rheswm dros eu cyfeirio:

Cleifion Sâl êu Meddyliau a dderbyniwyd i'r Ysbyty yn ystod 1969 o dan Ddeddf

Iechyd Meddwl 1959

	<u>Gwryw</u>	<u>Benyw</u>	<u>Cyfanrif</u>
O dan Adran 5 (Anffurfiol)	39	50	89
O dan Adran 25 (Dan Sylw)	-	-	-
O dan Adran 29 (Argyfwng - o dan Sylw)	6	8	14
O dan Adran 26 (Triniaeth)	1	-	1
	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
CYFANRIF:	46	58	104
	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>

Achosion a ddaeth i sylw yr Adran Iechyd

Gan y Meddygon Teulu	8	5	13
Gan Ysbytai (a) yn dilyn rhyddhad	2	3	5
(b) yn dilyn presenoldeb yng Nghlinic Cleifion-Amhreswyl	15	24	40
Gan yr Heddlu	1	1	2
Gan Eraill	8	14	22
	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
CYFANRIF:	35	47	82
	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>

ATAL AFIECHYD. GOFAL AC ÔL-OFAL

Darfodedigaeth

'Rcedd yr achosion newydd a hysbyswyd yn ystod 1969 yn 16 yn dangos cynnydd ar y flwyddyn flaenorol pan gafodd 7 eu hysbysu. Serch hynny, 'roedd lleihad sylweddol yn y nifer ar y cofrestr. Dengys y Tabl canlynol ddsbarthiad yn oedran a rhyw y rhai a hysbyswyd.

Oedran	Anadlol		An-anadlol	
	G.	B.	G.	B.
10-14 oed ...	1	-	-	-
20-24 oed ...	1	-	-	-
25-29 oed ...	1	-	-	1
40-44 oed ...	1	-	1	-
50-54 oed ...	2	-	-	-
55-59 oed ...	4	-	-	-
70 + ...	3	-	1	-
CYFANRIF	13	-	2	1

Gwelir mai gwryw oedd yr achosion anadlol a hysbyswyd, ac 'roedd 9 allan o 13 yn ddynion dros 50 ced. Dyma'r duedd yn y wlad yn awr. Mae'n bur debyg mai achosion a oedd wedi eu heintio flynyddoedd yn ôl oedd y rhain ac wedi ail fynd yn sal. Nodwedd sy'n peri aflonyddwch yw ein bod yn parhau i gael rhai achosion newydd mewn pobl cymharol ifanc, er fod hyn yn ddigwyddiad prin ac yn cael ei ddarganfod oherwydd mwy o ofal. Dengys y Tabl canlynol y ffigyrau presennol gyda'r rhai am y pedair mlynedd blaenorol.

Tabl XXVII

Blwyddyn	Poblogaeth	Nifer yr achosion a gofrestrwyd yn y flwyddyn	Cyfanrif y Marwolaethau o'r Darfodedigaeth	Nifer ar y cofrestr 3lain Rhag.	Cyfradd Marwolaethau o'r Darfodedigaeth yn ôl y fil o'r boblogaeth
1965	38,870	28	8	234	0.21
1966	37,750	16	9	200	0.24
1967	37,710	13	4	201	0.11
1968	37,530	7	4	175	0.11
1969	37,700	16	5	156	0.13

Tabl XXVIII

Dengys y Tabl canlynol nifer yr achosion a hysbyswyd a'r marwolaethau yn y gwahanol ddsbarthiadau:-

DOSBARTH:	ACHOSION NEWYDD				MARWOLAETHAU			
	Anadlol		An-anadlol		Anadlol		An-anadlol	
	G	B	G	B	G	B	G	B
Sir Feirionnydd.....	13	-	2	1	2	1	1	1
Cyfanrif Dosbarthiadau Dinesig.....	6	-	1	-	1	1	-	1
Cyfanrif Dosbarthiadau Gwledig.....	7	-	1	1	1	-	1	-
Dosbarthiadau Dinesig:								
Bala.....	-	-	-	-	-	-	-	-
Abermaw.....	-	-	-	-	-	-	-	-
Dolgellau.....	-	-	1	-	-	-	-	-
Ffestiniog.....	5	-	-	-	1	1	-	-
Tywyn.....	1	-	-	-	-	-	-	1
Dosbarthiadau Gwledig:								
Deudraeth.....	4	-	1	-	1	-	1	-
Dolgellau.....	2	-	-	-	-	-	-	-
Edeirnion.....	-	-	-	1	-	-	-	-
Penllyn.....	1	-	-	-	-	-	-	-

Mae'r Ymwelwyr Iechyd yn parhau i ymweld a'r achosion sy'n dioddef o Ddarfodedigaeth ac yn rhoddi cyngor iddynt. Lle mae'r angen rhoddir maeth ychwanegol.

Tabl XXIX

OEDRAN:	ACHOSION NEWYDD				MARWOLAETHAU			
	Anadlol		An-anadlol		Anadlol		An-anadlol	
	G	B	G	B	G	B	G	B
0 -	-	-	-	-	-	-	-	-
1 -	-	-	-	-	-	-	-	-
2 -	-	-	-	-	-	-	-	-
5 -	-	-	-	-	-	-	-	-
10 -	1	-	-	-	-	-	-	-
15 -	-	-	-	-	-	-	-	-
20 -	1	-	-	-	-	-	-	-
25 -	1	-	-	1	-	-	-	-
35 -	1	-	1	-	-	-	-	-
45 -	2	-	-	-	-	-	-	-
55 -	4	-	-	-	-	-	-	-
65 -	2	-	1	-	1	-	1	1
75 -	1	-	-	-	1	1	-	-
CYFANRIF:	13	-	2	1	2	1	1	1

Tabl XXX

Dengys y Tabl canlynol nifer yr achosion oedd ar y cofrestr ar ddiwedd y flwyddyn:-

DOSBARTH:	ANADLOL		AN-ANADLOL	
	Gwryw	Benyw	Gwryw	Benyw
Dosbarthiadau Dinesig:				
Bala.....	2	1	-	-
Abermaw.....	-	1	-	1
Dolgellau.....	7	8	1	1
Ffestiniog.....	41	16	2	4
Tywyn.....	5	4	-	1
Dosbarthiadau Gwledig:				
Deudraeth.....	20	5	2	1
Dolgellau.....	11	8	-	1
Edeirnion.....	7	3	1	1
Penllyn.....	1	-	-	-
CYFANRIF:	94	46	6	10
CYFANRIF - 1968	107	51	5	12

Buchfrechiadau B.C.G.

Fel yn y blynyddoedd blaenorol, carwyd allan buchfrechiadau B.C.G. i blant 13 oed. 'Roedd y nifer a'i derbyniodd yn weddol uchel. Gwelir oddi wrth y Tabl isod for lleihad yn ôl y cant o'r adwaith cadarnhaol. Dengys hyn fod y ddarfodedigaeth yn lleihau yn y gymdeithas, er nid mor gyflym ag a ddymunai llawer, ac mae llawer eto i'w wneud cyn y dileuir ef yn gyfan gwbl.

Dengys y Tabl isod y nifer o blant a gafodd brawf croen; y nifer yn ôl y cant o adweithwyr cadarnhaol; y nifer nacaol a'r nifer a gafodd frechiad.

Tabl XXXI

Blwyddyn	Nifer gafodd prawf croen	Nifer y rhai cadarnhaol	% Adwaith cadarnhaol	Nifer y rhai nacaol	Nifer y rhai a fuchfrechwyd
1966	344	34	10.0	280	278
1967	434	65	14.9	343	343
1968	395	24	6.1	352	352
1969	400	18	4.5	347	347

Mae Ffisigwyr y Frest yn buchfrechu plant sydd mewn cysylltiad ag achosion yn dioddef o'r Darfodedigaeth. Rhoddwyd y prawf croen i 60 o blant yn ystod y flwyddyn, ac fe brofyd fod 13 o rhain yn gadarnhaol. O'r 40 oedd yn nacaol, cafodd 40 ei buchfrechu yn llwyddiannus.

Gwasanaeth Triniaeth Traed

Yn niwedd y flwyddyn, yr oedd pedwar Triniwr Traed rhan-amser. Yr oedd tri yn rhannau Gogleddol a Deheuol y Sir yn cael eu cyflogi gan y Cyngor Sir, a'r un yn y rhannau Dwyreiniol yn cael ei gyflogi drwy gyfrwng Cyngor Gwlad Meirion.

Caiff y grwpiau canlynol gymryd mantais o'r gwasanaeth yma:-

- (a) Pensiynwyr Henoed;
- (b) Mamau'n Disgwyl;
- (c) Personau dan anfantais corfforol.

Talwyd ymweliadau i gartrefi rhai achosion pan oedd y Meddygon Cartref yn tystio fod y claf yn analluog oherwydd ei iechyd i fynd i'r clinig. Fe roddi'r y driniaeth yma i'r claf am ddim cost ychwanegol.

Fe welir manylion am y gwasanaeth yma yn Nhabl XXXII, ynghyd a ffigyrau am y flwyddyn flaenorol.

Tabl XXXII

Blwyddyn	Nifer yr achosion a gofrestrwyd	Nifer y triniaethau a roddwyd	Nifer yr ymweliadau i'r cartrefi
1968	105	1969	387
1969	109	2123	520

Heintiau Gwenerol

Cynhelir clinig yn wythnosol ym Mlaenau Ffestiniog gan Arbenigwr ar Afiechydon Gwenerol o Fangor, ac mae personau sydd yn dioddef o heintiau gwenerol yn cael triniaeth mor fuan ag sydd yn bosibl.

Nifer yr achosion newydd a gafodd driniaeth yn ystod 1969 oedd:-

Hadlif	4
Cyflyrau Eraill	13
		<u>17</u>

Deillion

Nifer y deillion ar y cofrestr ar ddiwedd y flwyddyn:-

Dosbarthiad Oed	Gwryw	Benyw
0 dan 16	-	-
16 - 29	1	1
30 - 49	3	3
50 - 64	12	6
65 - 79	14	15
80 +	8	37
Cyfanrif:	38	62

Cofrestr y Deillion a'r rhai rhannol ddall

Tabl XXXIII

	Achos y gwendid			
	"Cataract"	"Glaucoma"	"Retrolental Fibroplasia"	Eraill
Nifer yr achosion a gafwyd ei cofrestru yn ystod y flwyddyn:-				
(a) Dim triniaeth wedi ei gymeradwyo.	-	1	-	7
(b) Triniaeth wedi ei gymeradwyo (Meddygol, Llawfeddygol, yn ymwneud ar golwg)	1	-	-	3

Yr oedd 21 o farwolaethau yn ystod y flwyddyn.

Ni adroddwyd un achos o "ophthalmia neonatorum" neu "retrolental fibroplasia" yn ystod y flwyddyn.

Mae y Prif Arolygwr Pwysau a Mesurau yn adrodd yr ystadegau canlynol:-

(a) Safon Cyfansoddiad

	Samplau			Llygredig neu ddim yn cyrraedd y safon			Natur y Llygredigaeth neu'r Afreoleidd-dra	Manylion ynglyn a samplau amhur	
	Ffurfiol	Anffurfiol	Cyf-anrif	Ffurfiol	Anffurfiol	Cyf-anrif		%Braster	% S.N.B.
Llefrith	99	135	234	10	-	10	(1) 18.6% dwr ychwanegol	5.2	7.0
							(2) 4.1% dwr ychwanegol	3.2	7.9
							(3) 10 % yn ddiff. mewn brasder	2.7	8.7
							(4) 6.6% yn ddiff. mewn brasder		
							1.1% yn ddiff. mewn S.N.B.	2.8	8.4
							(5) 10 % yn ddiff. mewn brasder	2.7	8.9
							(6) 2.3% yn ddiff. mewn S.N.B.	3.6	8.3
							(7) 3.5% yn ddiff. mewn S.N.B.	3.6	8.2
							(8) 13.3% yn ddiff. mewn brasder	2.6	8.5
							(9) 10 % yn ddiff. mewn brasder		
Llefrith a ch	7	-	7	-	-	-	1.2% yn ddiff. mewn S.N.B.	2.7	8.4
							(10) Yn ddiff. mewn brasder	2.2	8.5

(b) Safon Biolegol

Nifer y samplau a gafwyd ei harchwilio	Nifer y samplau a oedd yn gadarnhaol		Samplau Gwartheg Unigol
	Meicrob y Darfodedigaeth	Meicrob Erthyliad Heintus	
232	-	3	24

(c) Safon Bacteriolegol (Rheol Llefrith (Dynodiad Arbennig) 1963)

Dosbarth y Llefrith	Nifer o samplau a brofwyd	Prawf Priodol	Nifer y samplau		
			Pasiwyd	Methwyd	Ofer
Pasteureiddio	230	Phosphad	228	2	2
		Methyl Glas	223	7	2
Diheintiedig	13	Tyrfu	13	-	-
Heb ei drin	232	Methyl Glas	208	24	-
Triniaeth Gwres eithafol	4	Cyfrif Casgliadau	4	-	-

(d) Antibiotigau

Nifer o samplau a brofwyd	Nifer o samplau a oedd yn nacaol	Nifer y samplau yn dangos canlyniadau cadarnhaol
77	77	-

Tai i'r Henoed

Cynlluniau Tai a gymeradwywyd am Grantiau:-

Dosbarth Gwledig Deudraeth	-	2 byngalo, Talsarnau. 4 byngalo, Maentwrog. 10 byngalo, Trawsfynydd.
Dosbarth Dinesig Abermaw	-	1 fflat llawr, Abermaw.
Dosbarth Dinesig Tywyn	-	8 byngalo, Tywyn.

Cyflenwad Dŵr Gwledig a Chynlluniau Garthion

Bu i'r cynlluniau canlynol gael eu hystyried a'u cymeradwyo gan y Cyngor am grantiau yn ystod y flwyddyn:-

Dosbarth Gwledig Dolgellau

Sefydliad Carthffosiaeth Dros Dro, Ysgol Gynradd Newydd Friog.
Cynllun Carthion a Charthffosiaeth Mallwyd, Aberangell a Aberllefenni.
Cynllun Carthffosiaeth Brithdir.

Bwrdd Dŵr Meirion

Cynllun Cyflenwad Dŵr Penllyn a'r Bala - Ymestyniad ger Glanrafon.
Llanfor, Cefnddwysarn, Sarnau, Bethel a Glanrafon - Ymestyniad Prif Beipiau Dŵr.
Cyflenwad Dŵr i Fythyndod Pennsylvania, Llanuwchllyn.

Bwrdd Dŵr Gorllewin Dinbych a Fflint

Cynllun Cyflenwad Dŵr Groes Llwyd, Gwyddelwern.

I N D E X

	<u>Pages</u>
Ambulance Service	77 - 80
Ante-Natal and Post Natal Clinics	64
Area of County	52
Associated Officers of the County Council	51
B.C.G. Vaccination	86
Births	54 - 55
Blind Persons	87
Cancer	61 - 62
Care of the Unmarried Mothers and their children.	66
Child Welfare Clinics	65
Chiropody Service	86
Congenital Malformations.	66
County Medical Officer of Health's introduction.. .. .	47
Deaths	58 - 60
Dental Care of Mothers and Young Children	66
Distribution of Welfare Foods	67 - 69
Exfoliative Cytology.	64
Family Planning Clinics.. .. .	64
Food and Drugs	88
Health Committee.	48
Health Visiting Service.. .. .	71
Home Help Service	73
Home Nursing Service	72
Housing for the Elderly.. .. .	89
Illegitimate Births.. .. .	55
Immunisation and Vaccination.	74 - 76
Infant Mortality.	56
Infectious Diseases.. .. .	63
Mental Health Service	81 - 83
Midwifery Service	70
Mothercraft Classes.. .. .	64
Nurseries and Child Minders Act 1948.	76
Population of County.	52 - 53
Scheme for Water Supplies and Sewerage	89
Staff of Health Department	49 - 51
Statistics	52
Still Births	57
Tuberculosis	84 - 85
Venereal Disease.	87

Health Department,
County Offices,
Lombard Street,
DOLGELLAU.

to: The Chairman, Aldermen and Councillors
of the Merioneth County Council.

Mr. Chairman, Ladies and Gentlemen,

I have the honour to submit the Annual Report for the year ended 31st December, 1969.

The population of the County, as estimated by the Registrar General, increased by 170.

There were ten fewer births than in the previous year - the number of females being less than that of males. This was a reversal of the position in 1968. Illegitimate births were nine less. Infant mortality decreased from 9 to 7 deaths, and the perinatal mortality at 8 was one fewer.

The number of domiciliary confinements was 10, three more than in 1968. Due to the co-operation of local health authority staff, the Dolgellau Maternity Home was kept open during a period of staff shortage. This is in keeping with the long established tradition in this County, of maximum co-operation with other branches of the Health Service.

Deaths showed an increase of 29, those from cancer being up 17. Cancer of the stomach and breast were slightly increased, and cancer of the lung slightly decreased. The greatest increase (12) occurred in cancer at other sites.

Of infectious diseases, the most striking feature was the sharp rise in the number of cases of Infective Hepatitis, particularly in the school age group. The schools were visited and advised regarding hygiene and prevention.

Vaccination against measles continued during the early part of the year, but as the supply position became more difficult this had to be curtailed. Perhaps had more thought been given to the introduction of this procedure, this situation need not have arisen.

During the year, the Trainee Mental Welfare Officer returned after having successfully completed his course at Cardiff, and was a useful addition to the staff of the Mental Welfare Service.

I wish to thank the County Council Members and especially the Members of the Health Committee for their support and encouragement. I am grateful too to the General Practitioners, other County Council Department, Voluntary Workers and Members of the Health Department for their helpful co-operation.

I am,

Your obedient Servant,

EVAN RICHARDS,

County Medical Officer of Health.

October 1970.

HEALTH COMMITTEE

Chairman: Ald. E. Cadvan Jones
Vice-Chairman: Councillor Mrs. Gwyneth Evans

The Chairman and Vice-Chairman of the County Council.

Aldermen:

W. T. Evans	E. Cadvan Jones
R. O. Griffith	<u>I. Pierce Jones</u>
John Guest	J. Arthur Williams
T. E. Jenkins, O.B.E.	

Councillors:

F. Webber Davies	Dr. J. H. Marshall Lloyd
O. Wynn Edwards	Emyr W. Price
Mrs. Gwyneth Evans	Miss Annie Roberts
R. P. Lloyd Griffith	R. H. Roberts
E. Jarret Jones	H. V. W. Robinson, M.B.E.
J. Llewelyn Jones	Daniel J. Rowlands
J. Morgan Jones	W. R. Webb
E. Annwyl Williams	

Representing Medical Practitioners:

Dr. R. W. Edwards, Tynycoed, Dolgellau.

SUB-COMMITTEES OF THE HEALTH COMMITTEE

(i) Care Committee

Aldermen:

W. T. Evans	E. Cadvan Jones
R. O. Griffith	

Councillors:

Mrs. Gwyneth Evans	E. W. Price
R. P. Lloyd Griffith	Miss Annie Roberts
H. V. W. Robinson, M.B.E.	

Co-opted Members:

Dr. R. W. Edwards
Dr. E. Clifford Jones (Chest Physician)
Dr. Emlyn Owen (Chest Physician)
Dr. G. O. Thomas (Chest Physician)

(ii) Home Help and Nursing Sub-Committee

The Members of the Care Committee excluding the
three Chest Physicians.

(iii) Mental Health Sub-Committee

The Members of the Care Committee excluding the
three Chest Physicians.

(iv) Ambulance Sub-Committee

Aldermen:

John Guest	E. Cadvan Jones
T. E. Jenkins, O.B.E.	

Councillor:

W. R. Webb

STAFF OF THE COUNTY HEALTH DEPARTMENT

County Medical Officer of Health and Principal School Medical Officer:	Evan F.W.Richards, M.R.C.S.,L.R.C.P., D.P.H.
District Medical Officer of Health and Assistant County Medical Officer:	Hugh Francis, M.B.,Ch.B.,D.P.H.
Assistant County Medical Officer of Health and School Medical Officer:	Watcyn R. Williams, B.Sc.,M.B.,B.Ch., D.T.M & H.,D.P.H.
Principal School Dental Officer:	E. Clwydwyn Jones, L.D.S.
School Dental Officer:	W. B. Wolfe, L.D.S.
Chief Mental Welfare Officer:	H. J. Devey, M.S.M.W.O.,C.S.W.
Mental Welfare Officers:	Brian C. M. Jones, C.S.W. Hugh Thomas
Ambulance Officer:	R. L. Law
Junior Training Centre:	
Supervisor:	Mrs. Valerie Faherty
Assistant Supervisors:	Miss Mabel Williams Mrs. Margaret Owen
Mental Welfare Officers (part-time):	Ieuan Ll. Roberts, Llefenni, Arran Road, Dolgellau. (Tel. No. Dolgellau 329). T. P. Jones, Reliance House, Corwen. (Tel. No. Corwen 2455). Elwyn Edwards, Post Office, Bala. (Tel. No. Bala 317).

CONSULTANTS

Ophthalmic:	G. L. Harper, M.R.C.S.,L.R.C.P.,D.O. C. Kenyon Jones, M.B.,B.Ch.,
Ear, Nose and Throat:	R. Barraclough, M.B.E.,T.D.,M.B.,Ch.B., D.L.O. Eiron Jones, F.R.C.S.
Orthopaedic:	Rowland Hughes, F.R.C.S.
Obstetricians:	O. Vaughan Jones, M.D.,F.R.C.S.,F.R.C.O.G. J. Gardiner Wigley, F.R.C.S.
Paediatrician:	Gwyn R. Griffith, M.D.,F.R.C.P.,D.P.H., D.C.H.
Chest Physicians:	G. O. Thomas, M.D. J. Glyn Jones, M.D. E. Clifford Jones, M.B.,B.S.,M.R.C.S.
Venereologist:	H. Vernon Williams, M.R.C.S.,L.R.C.O.
Mental Health:	
Physician Superintendent, N.Wales Hospital, Denbigh:	T. Gwynne Williams, M.D.(Lond),D.P.M.
Psychiatrist:	D. Alun Jones, M.D.,B.Sc.,D.P.M.
Consultant in Subnormality:	M. Craft, M.D.,M.R.C.P.E.,D.P.M.
Head Psychiatric Social Worker:	M. R. Olsen, A.A.P.S.W.

NURSING STAFF (As at 31.12.69)

Superintendent Nursing Officer: Mrs. Eleanor Owen, M.B.E., S.R.N., S.C.M.,
Q.S., H.V.

Deputy Superintendent Nursing Officer: Miss M. Wynne Evans, S.R.N., S.C.M., Q.S., H.V.

School Nurse: Miss Olwen Gittins.

District Nurses/Midwives/Health Visitors (combined work):

Miss M. E. Davies	Dyffryn Ardudwy
Miss Eluned Griffiths	Corris
Mrs. Enid Evans	Dinas Mawddwy
Miss A. M. Lloyd	Aberdovey
Miss Joan G. Roberts	Harlech
Miss A. J. Hughes	Penrhyndeudraeth

District Nurses/Midwives (combined work):

Miss F. A. Catherwood	Tywyn
Mrs. M. Roberts	Dolgellau
Mrs. C. Downes	Corwen
Mrs. M. E. Jones	Corwen
Mrs. Gwen Davies	Fairbourne
Mrs. Iona Jones	Blaenau Ffestiniog
Mrs. M. P. Denovan	Blaenau Ffestiniog
Mrs. Ceridwen Jones	Relief (Part-time)
Mrs. Gwyneth Griffiths	Bala
Miss Beryl Vaughan Jones	Barmouth
Mrs. E. P. Last	Trawsfynydd

Full-time Health Visitors:

Miss M. P. Griffiths	Blaenau Ffestiniog
Miss Megan Jones	Corwen
Mrs. C. A. Jones	Tywyn
Miss Joan Nicholson	Dolgellau
Mrs. Glenys Evans	Ffestiniog
Mrs. Jean Jones	Barmouth (Part-time)

District Nurses:

Miss Gwyneth Edwards	Relief (Full-time)
Mrs. M. A. M. Jones	Relief (Part-time)
Mrs. M. A. Mills	Relief (Part-time)
Mrs. G. Hughes	Relief (Part-time)

ADMINISTRATIVE STAFF (as at 31.12.69)

Senior Administrative Assistant: Miss E. Eirianwy Roberts

Clerical Staff:

Mrs. Mair Davies

Miss M. Elwen P. Evans

Mrs. Menna Reed

Mrs. Morfydd A. Jones (commenced October)

Miss Jacquelyn Edwards (commenced October)

Miss Ann M. G. Kelly

R. Caerwyn Hughes

Griffith Griffiths

Dental Surgery Assistants:

Miss Eira Parker

Mrs. Marian Evans

ASSOCIATED OFFICERS OF THE COUNTY COUNCIL

Clerk of the County Council:

D. W. Jones-Williams, M.C., Ll.B.

County Architect:

Norman Jones, L.R.I.B.A.

County Treasurer:

A. A. Hemphill, F.A.C.C.A.

County Welfare Officer:

Emyr Davies

Inspector of Weights and Measures:

R. T. Edwards, F.I.W.M.A.

Children's Officer:

Mrs. A. Humphrey Jones

GENERAL INFORMATION

Area of County (in acres) 422,372
 Population of County
 (1969 Mid-year Estimate) 37,700

EXTRACTS FROM VITAL STATISTICS

	<u>Total</u>	<u>M.</u>	<u>F.</u>
<u>LIVE BIRTHS</u>	537	284	253
Birth Rate per 1,000 estimated population 14. 2			
Birth Rate England and Wales 16. 3			
<u>ILLEGITIMATE LIVE BIRTHS</u>	32	21	11
Per Cent of Total Live Births 6. 0			
<u>STILL BIRTHS</u>	4	3	1
Rate per 1,000 Total Live and Still Births 7. 0			
Still Birth Rate - England and Wales. .. 13. 0			
<u>TOTAL LIVE AND STILL BIRTHS</u>	541	287	254
<u>INFANT DEATHS</u> (Deaths under 1 year)	7	5	2
Legitimate Infants	6	4	2
Illegitimate Infants.	1	1	-
<u>INFANT MORTALITY RATES</u>			
Total infant deaths per 1,000 total live births.. .. . 13. 0			
Legitimate infant deaths per 1,000 legitimate live births. 12. 0			
Illegitimate infant deaths per 1,000 illegitimate live births. 31. 0			
<u>NEO-NATAL DEATHS</u> (First four weeks)	6	4	2
Neo-Natal Mortality Rate per 1,000 live births.. .. . 11. 0			
Neo-Natal Mortality Rate England and Wales 12. 0			
<u>EARLY NEO-NATAL DEATHS</u> (Under 1 week).. .. .	4	2	2
Early Neo-Natal Mortality Rate per 1,000 total Live Births. 7. 0			
<u>PERINATAL MORTALITY</u> (Still Births & Deaths under 1 week).. .. .	8	5	3
Perinatal Mortality Rate per 1,000 Total Live and Still Births. 15. 0			
<u>MATERNAL MORTALITY</u> (Including abortion)	-	-	-
Maternal Mortality per 1,000 Live and Still Births -			

Table 1

Giving the population (estimated) mid-year 1969 and the population as enumerated at the Census 1961, rateable value, and the product of a penny rate.

DISTRICT:	Population (estimated) by Registrar General 1969	Population Census 1961	Rateable Value as at 1.4.70	Estimated Product of a Penny rate 1.4.70
County of Merioneth.....	37,700	38,093	1,229,189	4,786
Total Urban Districts.....	17,270	16,713	547,114	2,135
Total Rural Districts.....	20,430	21,380	682,075	2,651
Urban Districts:				
Bala.....	1,600	1,603	50,848	202
Barmouth.....	2,210	2,348	68,650	260
Dolgellau.....	2,670	2,267	75,389	292
Ffestiniog.....	6,350	6,677	228,189	906
Tywyn.....	4,440	3,818	124,038	475
Rural Districts:				
Deudraeth.....	6,860	7,610	340,721	1,374
Dolgellau.....	7,010	7,064	192,675	710
Edeyrnion.....	4,100	3,919	80,971	304
Penllyn.....	2,460	2,787	67,708	263

POPULATION

Table 11

The following Table shows the population of the County for the years 1965 - 69.

DISTRICT:	1965	1966	1967	1968	1969
County of Merioneth.....	38,270	37,750	37,710	37,530	37,700
Total Urban Districts.....	17,000	17,040	17,020	17,130	17,270
Total Rural Districts.....	21,270	20,710	20,690	20,400	20,430
Urban Districts:					
Bala.....	1,530	1,520	1,530	1,600	1,600
Barmouth.....	2,270	2,270	2,270	2,240	2,210
Dolgellau.....	2,550	2,620	2,620	2,630	2,670
Ffestiniog.....	6,480	6,450	6,370	6,350	6,350
Tywyn.....	4,170	4,180	4,230	4,310	4,440
Rural Districts:					
Deudraeth.....	7,170	7,090	7,030	6,790	6,860
Dolgellau.....	7,440	6,990	7,060	7,040	7,010
Edeyrnion.....	3,940	3,910	3,910	4,100	4,100
Penllyn.....	2,720	2,720	2,690	2,470	2,460

LIVE BIRTHS

Table 111

DISTRICT:	Total Registered Births	Total Notified Births	DOMICILIARY CASES						Total	Cases in Institutions within the County
			Doctor not booked		Doctor booked		Total			
			Doctor present at time of delivery of child	Doctor not present at time of delivery of child	Doctor present at time of delivery of child	Doctor not present at time of delivery of child				
COUNTY OF MERIONETH.....	537	153	-	4	3	3	3	10	143	
Total Urban Districts..	253	90	-	3	1	1	1	5	143	
Total Rural Districts..	284	63	-	1	2	2	2	5	-	
Urban Districts:										
Bala.....	25	7	-	2	-	1	1	3	-	
Barmouth.....	25	11	-	-	-	-	-	-	20	
Dolgellau.....	37	18	-	-	-	-	-	-	59	
Ffestiniog.....	95	4	-	1	1	1	-	2	1	
Twyn.....	71	50	-	-	-	-	-	-	63	
Rural Districts:										
Deudraeth.....	98	11	-	1	1	1	1	3	-	
Dolgellau.....	78	40	-	-	-	-	-	-	-	
Edeyrnion.....	64	2	-	-	1	1	1	2	-	
Penllyn.....	44	10	-	-	-	-	-	-	-	

Table IV

This Table gives the number of Births and Birth Rate per 1,000 population during the last ten years:-

Year	No. of Registered Births	Birth Rate	Birth Rate England & Wales
1960	590	15.07	17.1
1961	617	16.34	17.4
1962	627	16.34	18.0
1963	633	16.49	18.2
1964	620	15.95	18.4
1965	545	14.24	18.1
1966	544	14.41	17.7
1967	524	13.89	17.2
1968	547	14.60	16.9
1969	537	14.20	16.3

ILLEGITIMATE BIRTHS

Table V

This Table gives details of the illegitimate births in the various Sanitary Districts in the County.

DISTRICT:	No. of Registered Births			Birth Rate per 1,000 of estimated population	Illeg. Births	
	Males	Females	Total		No.	Per Cent of Total Births
County of Merioneth.....	284	253	537	14.2	32	5.96
Total Urban Districts....	138	115	253	14.6	12	4.74
Total Rural Districts....	146	138	284	13.9	20	7.04
Urban Districts:						
Bala.....	8	17	25	15.6	1	4.00
Barmouth.....	16	9	25	11.3	1	4.00
Dolgellau.....	22	15	37	13.9	4	10.81
Ffestiniog.....	49	46	95	15.0	3	3.00
Tywyn.....	43	28	71	16.0	3	4.22
Rural Districts:						
Deudraeth.....	50	48	98	14.3	8	8.16
Dolgellau.....	45	33	78	11.1	5	6.41
Edeyrnion.....	30	34	64	15.6	4	6.25
Penllyn.....	21	23	44	17.9	3	6.84

INFANT MORTALITY

Seven infant deaths were recorded during the year a rate of 13 per 1,000 live births.

Table VI gives the number of deaths of infants under 1 year of age in the various Sanitary Districts together with the rate per 1,000 live births.

Table VI

DISTRICT:	Early Neo-Natal Deaths (under 1 wk)		Neo-Natal Deaths (Under 4 weeks)		Infant Deaths (Under 12 months)		Infant Mortality Rate per 1,000 Live Births
	M	F	M	F	M	F	
County of Merioneth.....	2	2	4	2	5	2	13
Total Urban Districts.....	-	1	-	1	-	1	4
Total Rural Districts.....	2	1	4	1	5	1	21
Urban Districts:							
Bala.....	-	1	-	1	-	1	40
Barmouth.....	-	-	-	-	-	-	-
Dolgellau.....	-	-	-	-	-	-	-
Ffestiniog.....	-	-	-	-	-	-	-
Tywyn.....	-	-	-	-	-	-	-
Rural Districts:							
Deudraeth.....	1	-	3	-	3	-	31
Dolgellau.....	1	1	1	1	1	1	26
Edeyrnion.....	-	-	-	-	1	-	16
Penllyn.....	-	-	-	-	-	-	-

Table VII

Giving the causes of deaths of Infants under one year of age:

	Early Neo-Natal Deaths (Under 1 week)		Neo-Natal Deaths (Under 4 wks)		Infant Deaths (Under 12 mths)	
	M	F	M	F	M	F
Bronchitis.....	-	-	-	-	-	-
Pneumonia.....	-	-	-	-	1	-
Gastritis.....	-	-	-	-	-	-
Congenital Anomalies.....	-	1	-	-	-	-
Prematurity.....	2	1	1	-	-	-
Other defined or illdefined causes.....	-	-	1	-	-	-
All other accidents.....	-	-	-	-	-	-
TOTAL:	2	2	2	-	1	-

Table VIII

Still-births registered and notified together with Still-birth Rates are given in the following Table:-

DISTRICT:	No. of Still-Births	Still-Birth Rate	
		per 1,000 population	per 1,000 Live and Still-Births
County of Merioneth.....	4	0.11	7
Total Urban Districts.....	2	0.12	8
Total Rural Districts.....	2	0.10	7
Urban Districts:			
Bala.....	-	-	-
Barmouth.....	-	-	-
Dolgellau.....	-	-	-
Ffestiniog.....	-	-	-
Tywyn.....	2	0.45	27
Rural Districts:			
Deudraeth.....	1	0.15	10
Dolgellau.....	1	0.14	13
Edeyrnion.....	-	-	-
Penllyn.....	-	-	-

DEATHS

Table IX

The following Table gives the total deaths:-

	All Ages	Under 1	1 -	5 -	15 -	25 -	35 -	45 -	55 -	65 -	75 +
Males...	274	5	1	4	3	4	5	19	41	94	98
Females.	284	2	-	-	2	1	2	8	30	70	169
TOTAL:	558	7	1	4	5	5	7	27	71	164	267

Table X

This Table gives the total deaths with the rate per 1,000 of the population:-

DISTRICT:	Total Deaths		Rate per 1,000 of population
	M	F	
County of Merioneth....	274	284	14.8
Total Urban Districts..	118	141	15.0
Total Rural Districts..	156	143	14.6
Urban Districts:			
Bala.....	13	23	22.5
Barmouth.....	15	24	17.6
Dolgellau.....	12	15	10.1
Ffestiniog.....	56	54	17.3
Tywyn.....	22	25	10.6
Rural Districts:			
Deudraeth.....	45	54	14.4
Dolgellau.....	62	47	15.5
Edeyrnion.....	28	32	14.6
Penllyn.....	21	10	12.6

Death rate England and Wales - 11.9

Table XI

CAUSES OF DEATH	URBAN DISTRICTS						RURAL DISTRICTS						TOTAL COUNTY						
	BALA U. D.		BARMOUTH U. D.		DOLGELLAU U. D.		FFESTINIOG U. D.		TYWYN U. D.		DEUDRAETH R. D.			DOIGELLAU R. D.		EDEYRNION R. D.		PENLILYN R. D.	
	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F		M	F	M	F	M	F
Tuberculosis of Respiratory system.....	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	3
Other Tuberculosis, incl. late effects.....	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2
Other Infective and Parasitic Diseases.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	1
Malignant Neoplasm - Buccal Cavity, etc.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	3
Malignant Neoplasm - Oesophagus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Malignant Neoplasm - Stomach	-	-	-	-	2	3	-	-	1	-	-	-	2	1	-	-	-	-	17
Malignant Neoplasm - Intestine	-	-	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	1	1	-	-	-	-	13
Malignant Neoplasm - Larynx	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Malignant Neoplasm - Lung, Bronchus	-	-	1	-	3	1	-	3	-	-	2	-	2	-	1	-	-	-	14
Malignant Neoplasm - Breast	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	10
Malignant Neoplasm - Uterus	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Malignant Neoplasm - Prostate	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	5
Leukaemia.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Other Malignant Neoplasms	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	24
Benign & Unspecified Neoplasms	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Diabetes Mellitus.....	-	-	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
Anaemias	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1
Other Endocrine, etc. Diseases	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Mental Disorders.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5
Other Diseases of Nervous System, etc.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	19
Chronic Rheumatic Heart Disease.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	134
Hypertensive Disease.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	22
Ischaemic Heart Disease.....	3	3	3	9	13	6	4	4	2	1	11	13	2	3	22	8	3	1	100
Other forms of Heart Disease.....	2	1	-	1	10	2	17	6	4	2	2	9	2	8	8	2	1	1	31
Cerebrovascular Disease.....	3	5	3	6	2	17	6	4	2	2	2	9	4	8	3	3	1	1	3
Other Diseases of Circulatory System.....	1	1	1	1	-	4	-	1	2	2	2	8	2	8	3	2	1	-	20
Influenza.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Pneumonia.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Bronchitis & Emphysema.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

	BALA		BARMOUTH		DOLGELLAU		FFESTINIOG		TYWYN		DEUDRAETH		DOLGELLAU		EDEYRNION		PENLLYN		TOTAL COUNTY
	U. D.		U. D.		U. D.		U. D.		U. D.		R. D.		R. D.		R. D.		R. D.		
	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	
Other Diseases of Respiratory System.....	-	-	-	-	8	-	1	-	1	-	1	-	2	-	-	-	-	-	13
Peptic Ulcer.....	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	2
Intestinal Obstruction and Hernia.....	-	-	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6
Cirrhosis of Liver.....	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2
Other Diseases of Digestive System.....	-	-	-	-	1	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	11
Nephritis and Nephrosis.....	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3
Other Diseases, Genito-Urinary System.....	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	1	-	6
Diseases of Musculo-Skeletal System.....	-	-	-	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	4
Congenital Anomalies.....	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	2
Birth Injury, Difficult Labour, etc.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1
Other causes of Perinatal Mortality.....	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-	-	-	-	4
Symptoms and Ill-defined conditions.....	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3	-	-	1	1	1	-	5
Motor Vehicle Accidents.....	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	10
All Other Accidents.....	-	-	-	1	2	2	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	8
Suicide and Self-inflicted injuries.....	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	5

CANCER

Table XII

DISTRICT:	Total Deaths	Death Rate per 1,000 of population 1969	Death rates per 1,000 of estimated population in the years				
			1964	1965	1966	1967	1968
County of Merioneth	97	2.57	2.31	1.85	1.91	2.94	2.13
Total Urban Districts	44	2.55	2.64	2.12	1.99	3.11	1.87
Total Rural Districts	53	2.59	2.06	1.64	1.83	2.80	2.35
Urban Districts:							
Bala.....	7	4.38	3.05	4.57	1.97	3.27	2.50
Barmouth.....	7	3.17	3.96	1.76	3.08	3.08	1.78
Dolgellau.....	3	1.12	3.21	1.57	1.53	3.05	1.52
Ffestiniog.....	15	2.36	1.98	1.85	1.86	2.98	1.57
Tywyn.....	12	2.70	2.43	2.16	1.91	3.31	2.32
Rural Districts:							
Deudraeth.....	14	2.04	2.43	2.23	1.55	2.13	2.50
Dolgellau.....	17	2.43	1.96	2.15	2.14	3.40	2.84
Edeyrnion.....	18	4.39	2.02	0.76	2.56	3.84	1.71
Penllyn.....	4	1.63	1.44	-	0.73	1.49	1.62

Table XIII

The following Table gives the sites of Cancer and the number (males and females) who died in each Sanitary District in the County during the year:-

DISTRICT:	Cancer of Uterus		Cancer of Stomach		Cancer of Breast		Cancer of lung and bronchus		Leukaemia		Cancer of all other sites		TOTAL	
	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F	M	F
County of Merioneth...	-	1	6	11	-	10	12	2	2	1	20	32	40	57
Total Urban Districts.	-	-	2	6	-	6	7	1	1	-	4	17	14	30
Total Rural Districts.	-	1	4	5	-	4	5	1	1	1	16	15	26	27
Urban Districts:														
Bala.....	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	2	3	2	5
Barmouth.....	-	-	-	1	-	2	1	-	-	-	1	2	2	5
Dolgellau.....	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	1	1	2
Ffestiniog.....	-	-	2	3	-	1	3	1	-	-	-	5	5	10
Tywyn.....	-	-	-	1	-	1	3	-	-	-	1	6	4	8
Rural Districts:														
Deudraeth.....	-	1	-	1	-	3	2	-	-	-	2	5	4	10
Dolgellau.....	-	-	2	1	-	-	2	-	-	1	6	5	10	7
Edeyrnion.....	-	-	2	2	-	1	1	1	1	-	6	4	10	8
Penllyn.....	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	2	1	2	2

Table XIV

Deaths from Cancer and the rate per 1,000 of population during the last ten years are given in the Table below.

Year	Total Deaths	Rate per 1,000 of the population
1960	88	2.22
1961	99	2.62
1962	82	2.13
1963	85	2.21
1964	90	2.31
1965	71	1.85
1966	72	1.91
1967	111	2.94
1968	80	2.13
1969	97	2.57

INFECTIOUS DISEASES

The following Table shows the number of cases of Infectious Diseases notified during the year.

Table XV

DISTRICT:	Scarlet Fever	Diphtheria	Whooping Cough	Measles	Infective Hepatitis	Acute Pneumonia
County of Merioneth....	26	-	1	33	32	-
Total Urban Districts..	-	-	-	8	23	-
Total Rural Districts..	26	-	1	25	9	-
Urban Districts:						
Bala.....	-	-	-	-	-	-
Barmouth.....	-	-	-	2	-	-
Dolgellau.....	-	-	-	-	-	-
Ffestiniog.....	-	-	-	5	23	-
Tywyn.....	-	-	-	1	-	-
Rural Districts:						
Deudraeth.....	-	-	1	6	4	-
Dolgellau.....	-	-	-	17	4	-
Edeyrnion.....	26	-	-	-	1	-
Penllyn.....	-	-	-	2	-	-

CARE OF MOTHERS AND YOUNG CHILDREN

Ante-Natal and Post Natal Clinics

These clinics are held at four centres in the County and are attended by Consultants by arrangements with the Welsh Hospital Board. Clinics are held at:-

Blaenau Ffestiniog Every Monday

Dolgellau First and Third Monday
in the month

Tywyn First and Third Friday
in the month

Also - Last Wednesday in the month

Bala.. .. . Second Wednesday in the month

Details of attendances at these clinics are shown in Table XVI.

Table XVI

Clinics:	No. of Clinics held	No. of New Patients seen	Total Attendance
Blaenau Ffestiniog..	46	131	647
Dolgellau.....	66	95	439
Tywyn.....	22	77	144
Bala.....	22	79	262
TOTAL:	156	382	1,692

Mothercraft Classes

Mothercraft classes are held at Blaenau Ffestiniog weekly, and the Health Visitor takes charge of these classes. During the year 23 members made 86 attendances.

A Motherclub continues to meet monthly at Corwen, and an average of 24 mothers attend each session.

The Young Wives Club which was started at the Old School, Bryncrug, meets once a month. This Club has proved to be very popular and an average of 35 people attend each session.

Family Planning Clinics

The Family Planning Association continues to hold clinic at Blaenau Ffestiniog and Dolgellau, and a clinic was started at Tywyn during the year. Arrangements were also made for an extra evening session to be started at Dolgellau to cope with the increased demand to provide a more convenient service for some women. The Association acts as agents for the County Council who reimburse them for any deficit incurred by them.

Exfoliative Cytology

At present facilities are available for the taking of smears in conjunction with Family Planning Centres. This has worked well in the initial stages of development, but as demand for family planning grows it would appear inevitable that further sessions for cytological work will be necessary.

This service is additional to the facilities that are freely and readily available through all the family doctors in the county.

The Clinics are held at:-

Dolgellau Hospital 2nd Wednesday and 4th Monday
in the month from 2 - 4 p.m.

Isallt Clinic, Blaenau Ffestiniog. 1st and 3rd Tuesday in the
month from 6 - 7 p.m.

2nd and 4th Wednesday in the
month from 2 - 3 p.m.

Infant Welfare Clinics

There were fourteen Infant Welfare Clinics in the County, and a total of 271 sessions was held at these clinics during the year. The local Medical Practitioners act as Medical Officers. The attendance at all clinics throughout the County continue to be good and a total of 1,133 children attended during the year. Table XVII gives the number of children who attended each clinic.

Table XVII

Location of Clinic	Number of children who attended for the first time during the year			Total Attendances
	Born in 1969	Born in 1968	Born in 1964 - 67	
Aberdovey.....	12	7	8	90
Bala.....	33	37	5	357
Barmouth.....	32	15	26	502
Corris.....	8	10	25	163
* Corwen.....	42	43	49	454
Dolgellau.....	50	88	94	570
Dyffryn Ardudwy.....	7	7	18	85
* Blaenau Ffestiniog...	57	66	60	984
Llan Ffestiniog.....	14	14	20	145
Harlech.....	14	19	14	155
Penrhyndeudraeth.....	28	22	14	426
* Tywyn.....	42	39	23	782
Trawsfynydd.....	12	25	34	194
TOTAL:	351	392	390	4907

* H.V. Clinics figures included.

Details of the Medical Officers who attended the Infant Welfare Clinics during the year are given below:-

Aberdovey ..	Dr. T. Tibbott Davies	Dyffryn Ardudwy	Dr. Merfyn Jones
Bala	Dr. Ian Roberts	Blaenau Ffestiniog ..	Dr. D. Whitaker
Barmouth ..	Dr. Merfyn Jones	Harlech	Dr. L. W. Dias
Corris	Dr. R. M. Dobrashian	Llan Ffestiniog	Dr. D. M. Evans
Corwen	Dr. D. G. Roberts	Penrhyndeudraeth.. ..	Dr. O.M. Prichard
Dolgellau ..	Dr. H. D. Owen	Tywyn	Dr. S. Cooper
	Trawsfynydd ..	Dr. I. W. Griffith	

Congenital Malformations

The County Council is required to submit monthly returns to the Registrar General reporting all congenital abnormalities in live and still births observed in new-born babies. This information is sent to the Local Health Authority by the Hospital Consultants, General Practitioners or Midwives. The total number notified since 1964 is 28.

A register is kept of children who will be at risk for various factors, such as -

<u>Genetic</u>	- Family history of deafness, blindness, etc.
<u>Prenatal</u>	- Rubella or other virus infection. Blood incompatibilities, rhesus sensitization. Hypermeses. Antepartum haemorrhage. Severe illness necessitating chemotherapy or major surgery in early months of pregnancy. X-rays other than chest x-ray. Thyrotoxicosis. Diabetes. Toxaemia of Pregnancy. Other complications of pregnancy, e.g. pyelitis. Any psychiatric illness during pregnancy.
<u>Perinatal</u>	- Prolonged or difficult labour. Birth weight under four pounds, or gestation under 36 weeks. Birth asphyxia. Prolonged poor sucking.
<u>Postnatal</u>	- Jaundice. Convulsions. Respiratory distress. Cyanotic attacks. Any congenital abnormalities.

At the end of the year there were 303 children on this register.

Care of Unmarried Mothers and their children

All unmarried expectant mothers are brought to my notice by the Health Visitors, District Nurses and Midwives and arrangements are made for the admission of the patient to Bersham Hall, Wrexham, which is a Home for Unmarried Mothers. If the child is to be placed for adoption, the mother is advised to contact the Secretary of the Bangor Diocesan Council for Moral Welfare which is a registered Adoption Society. The child then comes under the supervision of the Children's Officer and reports are submitted regularly by the Health Visitor. Four unmarried expectant mothers were admitted to Bersham Hall during the year.

The illegitimate birth rate for the County in 1969 was 59.14 per 1,000 total live and still births.

Dental Care of Mothers and Young Children

The following is the report of the Principal School Dental Officer:-

Many mothers continue to bring their pre-school children to the dental clinics, when accompanying older children for treatment. The little ones are always given a welcome and opportunity is taken to have a look at their mouths and where necessary and if possible, they are given treatment. We welcome this opportunity to advise the parents as well. It is distressing to find a considerable number of these pre-school children with carious teeth. One three year old had to have six carious teeth extracted on medical advice. There has been a good deal written in the dental journal recently about the use of undiluted vitamin supplements in infants diets. There is no doubt that sugary solutions do cause dental caries and care must be taken to dilute them. There is some evidence that feeders filled with various sweet solutions are given to babies. Apart from possibly causing malformation of the developing jaws, teeth await for long periods in a sugary solution must be expected to decay. The number of young mothers/wives clubs in this County is increasing and we welcome the opportunity to address them.

Distribution of Welfare Foods

Welfare Foods (National Dried Milk, Cod Liver Oil, Orange Juice and A & D Tablets) are distributed at Welfare Clinics and at other centres in the County. This work is carried out by voluntary workers and the help given by them is greatly appreciated.

The total quantities of Welfare Foods distributed during the year is shown in the following table, together with the figures for the previous year.

Table XVIII

	National Dried Milk	Cod Liver Oil	A & D Tablets	Orange Juice
	(Tins)	(Bottles)	(Packets)	(Bottles)
1967	5,542	507	390	5,883
1968	4,779	536	230	5,529
1969	3,311	412	223	6,241

It will be noted that the demands for National Dried Milk continues to fall while the sale of Vitamin Supplements remain fairly level. The sale of Orange Juice shows a substantial increase.

At the end of the year there were 18 Centres distributing Welfare Foods (7 Main Centres and 11 Sub-Centres). The amount of foods sold during the year is divided into areas in Table XIX.

Table XIX

Areas	National Dried Milk	Cod Liver Oil	A & D Tablets	Orange Juice
Dolgellau.....	904	94	15	1,337
Penrhyndeudraeth....	713	65	54	1,321
Bala.....	77	25	17	330
Blaenau Ffestiniog..	368	56	70	656
Barmouth.....	730	104	17	1,349
Tywyn.....	333	26	25	637
Corwen.....	186	42	25	611
TOTAL:	3,311	412	223	6,241

The following list gives the names and addresses of the distributors of Welfare Foods as at 31st December, 1969:-

Centre	Name and Address of distributor	Place and Times of Sale
<u>Dolgellau area</u>		
Health Department	County Offices, Dolgellau	At the office daily
Dinas Mawddwy	Mrs. H. Williams Hyfrydle	At Hyfrydle daily
Corris	Mrs. Williams Chusan	The Institute - last Wednesday in the month
Trawsfynydd	Mrs. K. O'Brian Ty Gwyn	At the Shop daily
<u>Penrhyndeudraeth area</u>		
Penrhyndeudraeth	Mrs. Jones Gwynedd Chemist	At the Shop daily
Penrhyndeudraeth - I.W.C.	Mrs. M. Williams Gwynant, 4, Minffordd Road	The Church Hall - alternate Tuesdays in the month
Harlech	Miss J. G. Roberts Ceinion	The Library - 1st and 3rd Mondays in the month
<u>Bala area</u>		
Bala	Mrs. G. Williams Awelon	Hafan Clinic - every Thursday
<u>Blaenau Ffestiniog area</u>		
Blaenau Ffestiniog	Miss M. P. Griffith Isallt Clinic	Isallt Clinic - every Tuesday and Friday
<u>Barmouth area</u>		
Barmouth	Mrs. J. A. Morris Min-y-Morfa	The Library
Barmouth - I.W.C.	Mrs. M. Jones 1, Epworth Tce.	Park Road Chapel - alternate Thursdays
Dyffryn Ardudwy	Mr. Foxwell Botwnog Stores	At the Shop daily
Llanbedr	Mr. Gregory Wenallt Stores	At the Shop daily

Centre	Name and Address of distributor	Place and Times of Sale
<u>Tywyn area</u>		
Tywyn	Council Offices	At the Office daily
Aberdovey	Mrs. Gladwin 12 Penhelig Tce.	Church Hall - Third Tuesday in the month
<u>Corwen area</u>		
Corwen	Miss Megan Jones Gwelafon Maesafallen	Glaslwyn Clinic - First Thursday in the month
Llandrillo	Mrs. Roberts The Stores	At the Stores daily
Gwyddelwern	Mrs. B. Roberts Station House	At the house daily

At the majority of Infant Welfare Centres in the County, special brand baby foods are also available for sale to parents who have been advised to obtain a particular food for an infant. These foods are supplied in special clinic packs at a reduced cost to which is added a small charge to cover administrative costs.

MIDWIFERY

The actual home confinements undertaken by the midwives increased slightly from 7 in 1968 to 10 in 1969. Three cases were delivered by the domiciliary midwife in the Dolgellau Maternity Home with the permission of the Central Midwives Board and the domiciliary midwives were on call during a period of staff shortage at the Home. A total number of 389 cases were discharged from Maternity Hospitals and Homes involving 1,363 visits.

As envisaged the tendency for an increase in hospital confinements affected the content of the midwives' duties inasmuch that they attended mothers and babies in the early part of the puerperium after their discharge from hospitals and maternity homes. This involves a good deal of work particularly in mothercraft and daily supervision of the mothers and babies during the rest of the lying-in period. This is now an important part of the midwives duties. The midwives pay ante-natal visits to all expectant mothers known to them in their areas irrespective of whether they are booked for home or hospital confinements. They also make visits at the request of the hospitals before admission and before discharge to report on the suitability of the home conditions for early discharge. Midwives attend Consultant and G.P. Ante Natal and Post Natal Clinics and carry out "follow up" visits as required. Midwives join with the Health Visitors in giving mothercraft and relaxation classes and attend the Child Welfare Clinics in many instances.

The changeover from Gas and Air Machines to Entonox (Gas and Oxygen mixture) for the use of mothers in labour was carried out and midwives received instruction in its use. There were films and demonstrations connected with Midwifery during the year.

Three midwives attended Midwifery Refresher Courses under the provision of the rules of the Central Midwives Board during the year.

Table XX

No. of domiciliary confinements attended by Midwives under N.H.S. arrangements		
Doctor not booked	Doctor booked	TOTAL
4	6	10

The distribution of these home confinements into the various districts can be found in Table III.

HEALTH VISITING

Five full-time Health Visitors and eight part-time Health Visitors were employed in this service during the year, seven of whom combined the duties of Home Nursing and Midwifery/Maternity work with the Health Visiting duties. Emphasis was made on the Health Education angle of their duties particularly with families at risk and the supervision of the elderly. Selective Health Visiting has been advocated so that more time can be devoted to these categories. Although, as yet, there are no actual G.P./Health Visitors attachments the liaison with the general practitioners is good, the Health Visitors visiting the surgeries daily in many cases and the work and its problems discussed. The Health Visitors hold their own Health Visitors Clinics, attend Family Planning Clinics, Geriatric Clinics and Consultant Obstetrician Clinics, and G.P. Ante-Natal Clinics as well as the Child Welfare Clinics.

Health Visitors attended refresher courses and meetings concerned with Public Health matters outside the County during the year. These were much appreciated by the Health Visitors concerned.

In view of the changes envisaged in the Health Service as a whole the increasing importance of the Health Visitors work as Health Teacher and Family Advisor is being kept in mind and catered for and our appreciation is extended to the Health Visitors for their valuable work.

During the year Health Visitors visited the following number of cases:-

Table XXI

DISTRICT:	Children Born in 1969	Children Born in 1968	Children born in 1964-67
Aberdovey.....	12	16	28
Bala.....	47	51	84
Barmouth.....	24	32	96
Blaenau Ffestiniog..	60	99	246
Corris.....	6	10	39
Corwen.....	78	51	287
Dinas Mawddwy.....	7	10	28
Dolgellau.....	70	57	127
Dyffryn Ardudwy.....	15	17	74
Ffestiniog and Trawsfynydd.....	45	66	186
Harlech.....	38	37	89
Penrhyndeudraeth....	43	12	4
Tywyn.....	98	121	233
TOTAL:	543	579	1,521

Other cases visited by Health Visitors and number of visits paid:-

	<u>Cases</u>	<u>Visits</u>
Persons aged 65 or over.....	169	1,075
Mentally disordered persons.....	6	17
Persons discharged from hospital	12	18
Infant Death Inquiries.....	4	6
Premature Infants.....	31	137
Children 'at risk'.....	116	664
Home Helps.....	48	431
At risk families.....	22	82
Others.....	27	71
TOTAL:	<u>435</u>	<u>2,501</u>

Phenylketonuria

Health Visitors undertook the routine testing of babies for phenylketonuria. This is a disease which affects the brain at a very early age and if left undiagnosed and untreated, gives rise to severe mental abnormality. No case was discovered during the year.

HOME NURSING

Twenty-three nurses carried out the duties of Home Nursing during the year. Seventeen were employed full-time and six as part-time relief nurses. Of the full-time staff, six carried out combined duties of Home Nursing/Midwifery/Maternity and Health Visiting. Ten carried out home nursing and Midwifery/Maternity work and one general nursing only. Four part-time relief nurses carried out Home Nursing only and two Home Nursing and Midwifery. The number of cases attended and the percentage of persons over 65 years nursed remained much the same as in 1968. Much of the work carried out, about half the total number of cases attended, was the general nursing care of chronic sick and elderly patients, which is the general trend throughout the country. Nine thousand-five-hundred-and-sixty visits were made for the purpose of giving hypodermic injections. It is felt that with the pressure on beds in hospitals that more surgical and medical work could well be undertaken by the Domiciliary Nursing Staff who are well qualified and trained to undertake such work. Consideration could then be given to the implementation of the recommendations of engaging nursing assistants and bath attendants to undertake the less specialised nursing duties. The devoted work of the home nurses is much appreciated.

Through the generosity of the administrators of the County Nursing Funds we were given several wheel chairs, commode chairs and a cot bed to facilitate the nurses work. A good supply of inco-pads, paddy-rolls and protective pants were provided during the year and disposable hypodermic syringes and other equipment supplied.

Staff meetings were arranged and talks given with films on medical matters and on treatment in road accidents. In May we were visited by Miss I. John, Public Health Nursing Officer from the Welsh Office who kindly consented to attend a staff meeting and to give a talk on the "Current Trend in the Community Nursing Field".

Table XXII

DISTRICT:	Total No. of persons nursed during year	No. of persons who were aged under 5 at 1st visit in 1969	No. of persons who were aged 65 or over at 1st visit in 1969
Aberdovey.....	49	2	28
Bala.....	136	3	80
Barmouth.....	94	-	77
Blaenau Ffestiniog.....	253	12	75
Corris.....	87	10	27
Corwen.....	153	4	62
Dinas Mawddwy.....	103	13	46
Dolgellau.....	109	1	46
Dyffryn Ardudwy.....	129	6	61
Celynin.....	119	9	19
Ffestiniog and Trawsfynydd	106	5	31
Harlech.....	128	3	50
Penrhyndeudraeth.....	101	1	53
Tywyn.....	56	9	37
TOTAL:	1,623	78	692
TOTAL 1968:	1,551	81	712

HOME HELP SERVICE

The Home Help Service continues to give invaluable service to those in need by making it possible for many to remain in their own homes whereas they would otherwise have to be accommodated in Homes or Hospitals or to share a home with relatives. The service is much appreciated and the requests for the service continues to increase particularly in the age groups of 65 years and over.

A course of instruction was arranged at Isallt Clinic, Blaenau Ffestiniog, and was well attended and much appreciated by the Home Helps. It proved helpful as a means of communication between the Home Helps and Officers of the Authority and as a discussion group where the Home Helps could discuss their problems and exchange their experiences with each other to their mutual advantage. The inaugural meeting was attended by Alderman Gwyneth Evans who welcomed those attending and an address was given by the County Medical Officer of Health on the Health Service and the Home Helps contribution to the service. Talks were also given by the Deputy Home Help Organiser, Chief Mental Welfare Officer, the Health Visitor for the area, and the Public Health Inspector for the Dolgellau area. A talk and demonstration in Home Nursing was given by the District Nurses for the area and cookery demonstrations by the Rural Domestic Economy Instructress of the County Council. It is hoped to arrange similar courses in other parts of the County where suitable premises and a reasonable number of Home Helps are available.

Protective clothing in the form of Navy Blue Nylon Overalls are issued to the Home Helps. The organisation and supervision of the service continues to be carried out by the Superintendent Nursing Officer and the Deputy Nursing Officer with the support of the Health Visitors and District Nurses/Midwives as required.

The Annual Home Help Organisers Conference was attended by Miss M. Wynne Evans, the Deputy Home Help Organiser.

During the year one male Home Help was recruited and has proved an asset. He has had the use of a Morris Van provided by the County Council.

The number and category of cases for whom Home Helps were provided during the year are shown in the following Table:-

	Home Help to households for persons -					TOTAL
	Aged 65 or over on 1st visit in 1969	Aged under 65 on first visit in 1969				
		Chronic sick and Tuberculosis	Mentally Disordered	Maternity	Others	
Number of Cases	266	14	6	1	10	297

VACCINATION AND IMMUNISATION

Smallpox Vaccination

Vaccinations against Smallpox are carried out by the General Practitioners and the following Table sets out the number of children under 15 years of age who were vaccinated during the year.

Table XXIII

Age at date of Vaccination	Primary Vaccinations	Re-Vaccinations
0-12 months...	6	-
1 year.....	147	2
2-4 years.....	74	7
5-15 years.....	9	20
Total:	236	29

The above figures compare with the figures for 1968 of 217 Primary Vaccinations and 45 Re-Vaccinations.

Diphtheria, Whooping Cough and Tetanus Immunisation

Immunisation of young children against Diphtheria, Whooping Cough and Tetanus is by means of a triple antigen (a course of three injections giving simultaneous protection against the three diseases). This was carried out at the Infant Welfare Clinics.

The following Tables show the number of children who were during the year protected against these diseases.

Table XXIV

DISTRICT:	No. of children who received a <u>primary course</u>							
	1969	1968	1967	1966	1962-65	1952-61	Others	Total
Urban Districts:								
Bala.....	-	11	2	-	-	-	-	13
Barmouth.....	6	8	-	-	-	-	-	14
Dolgellau.....	2	18	1	-	-	1	-	22
Ffestiniog.....	1	29	2	1	2	-	1	36
Tywyn.....	24	44	5	1	-	-	-	74
Rural Districts:								
Deudraeth.....	3	62	6	3	2	-	-	76
Dolgellau.....	12	36	1	-	-	-	-	49
Edeyrnion.....	2	32	6	3	1	-	1	45
Penllyn.....	-	13	1	-	1	-	-	15
TOTAL:	50	253	24	8	6	1	2	344

Table XXV

DISTRICT:	No. of children who received a <u>re-inforcing dose</u>							
	1969	1968	1967	1966	1962-65	1951-61	Others	Total
Urban Districts:								
Bala.....	-	1	-	1	2	-	-	4
Barmouth.....	-	-	-	-	2	2	-	4
Dolgellau.....	-	-	1	-	-	-	-	1
Ffestiniog.....	1	3	1	2	31	2	1	41
Tywyn.....	-	1	-	1	13	2	-	17
Rural Districts:								
Deudraeth.....	-	1	-	2	20	3	-	26
Dolgellau.....	-	1	1	1	14	-	1	18
Edeyrnion.....	-	-	2	1	4	-	3	10
Penllyn.....	-	-	-	-	-	-	1	1
TOTAL:	1	7	5	8	86	9	6	122

Poliomyelitis Vaccination

Arrangements for vaccination against Poliomyelitis of adults and children continued throughout the year by General Practitioners.

The following Table gives details of the number of persons who received protection against Poliomyelitis.

Table XXVI

DISTRICT:	No. of persons who received a course of three injections							
	1969	1968	1967	1966	1962-65	1952-61	Others	Total
Urban Districts:								
Bala.....	-	12	1	-	4	-	-	17
Barmouth.....	6	7	-	-	-	-	1	14
Dolgellau.....	4	14	1	-	-	-	-	19
Ffestiniog.....	3	37	1	1	1	-	1	44
Tywyn.....	9	51	19	-	1	-	-	80
Rural Districts:								
Deudraeth.....	1	62	8	2	7	3	2	85
Dolgellau.....	7	26	6	2	6	-	-	47
Edeyrnion.....	1	35	9	4	-	2	2	53
Penllyn.....	1	14	3	-	3	-	-	21
TOTAL:	32	258	48	9	22	5	6	380

In addition, the following Booster Doses were given:-

Year of Birth	No. Given Booster Dose
1969	1
1968	9
1967	7
1966	8
1962-1965	126
1952-1961	22
Others	31
TOTAL:	204

NURSERIES AND CHILD MINDERS REGULATION ACT, 1948

Premises at Dyffryn Ardudwy and Tywyn were registered by the County Council exercising their powers under Section 2 of the above-named Act.

AMBULANCE SERVICE

Staff

The service was expanded by the appointment of Messrs. R. Bunn and W. L. Galbraith as full-time ambulancemen at Tywyn who commenced duties on March 31st and April 8th, respectively. Both attended six week training courses at the Cheshire Ambulance Service Training School and were awarded Pass assessments.

Mr. S. N. Plack of Corwen attended a two week course, at the same school, for ambulancemen with more than two but less than five years' service and was also awarded a Pass assessment.

Towards implementing the decision of the County Council to establish a full-time station at Barmouth, arrangements were made for appointing three ambulancemen in January with a view to their secondment to training early in the following financial year.

Prior to this the contractors gave one month's notice of their intention to terminate their services. In spite of this comparatively short notice, satisfactory arrangements were made to provide full emergency cover for the area.

Thirteen drivers received safe driving awards from the Royal Society for the Prevention of Accidents.

New Vehicles

Four new replacement ambulances were delivered during 1969, namely:-

One Landrover 109 chassis with Lomas all-fibreglass body -
Blaenau Ffestiniog.

One B.M.C. L.D.5 chassis with Appleyard "Citizen" body -
Blaenau Ffestiniog.

One B.M.C.250 J.U. chassis with Appleyard body -
Barmouth.

One B.M.C.250 J.U. chassis with Lomas body -
Dolgellau.

Equipment

The establishment of equipment was improved by the purchase of the following:-

Three Neil Robertson stretchers.
Two additional oxygen-therapy outfits.
Three additional Stephenson Minuteman resuscitators.
One Oxygenaire portable incubator.

Investiture Day

The Merioneth Ambulance Service gave support to the Caernarvonshire Service on July 1st, Investiture Day.

WORK CARRIED OUT BY THE AMBULANCE SERVICE DURING 1969

STATION:	No. of Ambulances	No. of S/C Vehicles	Full-time Drivers	Part-time Drivers	Stretcher Cases	Sitting Cases	Total Patients	Journeys	Mileage
Dolgellau - Ambulances..... S/C Vehicle.....	4 -	- 1	5 -	- -	490 17	2,474 1,281	2,964 1,298	1,374 475	67,574 34,763
Blaenau Ffestiniog Ambulances..... S/C Vehicle.....	3 -	- 1	4 -	- -	550 1	2,901 1,159	3,451 1,160	1,129 288	63,490 18,807
Penrhyndeudraeth..	1	-	1	-	116	835	951	295	21,602
Corwen.....	2	-	2	-	85	2,148	2,233	526	29,060
Bala.....	2	-	2	-	199	2,147	2,346	533	38,004
Barmouth.....	1	-	-	1	211	1,498	1,709	475	32,804
Tywyn.....	2	-	2	1	341	2,334	2,675	791	44,590
TOTAL:	15	2	16	2	2,010	16,777	18,787	5,886	350,594

HIRED SITTING-CASE CARS

1967			1968			1969		
Patients	Journeys	Mileage	Patients	Journeys	Mileage	Patients	Journeys	Mileage
751	321	9,940	1,852	994	24,288	954	937	16,315

Total number of patients, journeys and mileage for 1969 by County Council vehicles and hired sitting case cars with comparative figures for 1967 and 1968

	<u>1967</u>	<u>1968</u>	<u>1969</u>
Total Patients.....	19,630	19,409	19,741
Total Journeys.....	5,013	5,768	6,823
Total Mileage.....	333,805	345,386	366,909

Patients conveyed to distant hospitals and towns :-

Destination	No. of Patients	Journeys	Mileage	Ambulance Station
Albrighton	1	1	204	Dolgellau
Birmingham	1	1	206	Dolgellau
Cambridge	4	2	801	Dolgellau
Cardiff	2	2	396	Dolgellau
Chester	1	1	155	Dolgellau
Liverpool	187	74	13,492	Dolgellau
Liverpool	140	39	6,766	Blaenau Ffestiniog
Liverpool	28	9	1,643	Penrhyndeudraeth
Liverpool	25	13	1,653	Bala
Liverpool	9	7	701	Corwen
Liverpool	10	4	914	Tywyn
Manchester	26	13	2,890	Dolgellau
Manchester	4	3	644	Blaenau Ffestiniog
Manchester	2	1	168	Bala
Manchester	5	3	450	Corwen
Nuneaton	1	1	248	Dolgellau
Newport (Mon.)	1	1	290	Bala
Oxford	1	1	393	Dolgellau
Peisall	1	1	196	Dolgellau
Penarth	1	1	295	Dolgellau
Southport	2	1	192	Blaenau Ffestiniog
Stoke-on-Trent	1	1	180	Dolgellau
Stoke-on-Trent	1	1	229	Blaenau Ffestiniog
Stoke-on-Trent	1	1	218	Penrhyndeudraeth
Swansea	3	3	706	Dolgellau
Talgarth	5	4	767	Dolgellau
Talgarth	1	1	200	Tywyn
Wellington	2	1	122	Bala
West Kirby	1	1	118	Bala
Wigan	1	1	227	Dolgellau
Wirral	1	1	106	Corwen
TOTAL:	469	194	35,570	

Patients conveyed by Merioneth Ambulance Service on behalf of other authorities during 1969.

Authority	Stretcher Cases	Sitting Cases	Total Patients	Journeys	Mileage	
					Stretcher	Sitting
Flintshire C.C.....	-	3	3	1	-	126
Montgomeryshire C.C.	-	2	2	1	-	46
Denbighshire C.C....	1	2	3	3	27	100
Cardiganshire C.C...	1	-	1	1	36	-
Liverpool City.....	-	1	1	1	-	72
Caernarvonshire C.C.	8	2	10	10	466	100
	10	10	20	17	529	444

Merioneth patients conveyed by other Authorities during 1969

Denbighshire C.C....	3	-	3	3	84	-
Montgomeryshire C.C.	1	2	3	3	12	43
	4	2	6	6	96	43

Total number of patients removed by County Council vehicles, hired "Sitting-Case" cars and other authorities.

	<u>1967</u>	<u>1968</u>	<u>1969</u>
Patients.....	19,679	19,430	19,764
Journeys.....	5,151	5,789	6,843
Mileage.....	335,753	346,359	367,937

MENTAL HEALTH SERVICE

General

Again there was continued expansion in the volume of work undertaken by the service throughout the year. In July the Trainee Mental Welfare Officer returned to the service as a qualified Mental Welfare Officer having obtained the Certificate in Social Work at the end of his course of training. This brought the establishment up to three full-time and three part-time Mental Welfare Officers.

It was once again gratifying to note the increasing public awareness of the problems of mental subnormality and mental illness, reflected in the help and support which individuals and organisations gave in the activities of the Junior and Adult Training Centres. This enabled the pupils and trainees at the Centres to have parties and trips to places of interest which contributed greatly to their general happiness and provided extra opportunities for social training in a variety of situations.

There was continued liaison throughout the year with the Consultant in Subnormality, the North Wales Hospital, Denbigh, the North Wales Child Guidance Service, General Practitioners and other statutory and voluntary Health and Welfare Agencies.

Mental Subnormality

Children

In keeping with the current trend to integrate the training of mentally handicapped children into the educational system, the Junior Training Centre ceased to be known as such and was renamed Ysgol Traeth y Bermo. There were eleven children attending the school at the end of the year, eight boys and three girls, and because of the favourable staffing situation the school was able to admit very young and severely handicapped children, thus relieving instances of extreme stress amongst families of mentally handicapped children. The training programme was continued and expanded with the addition of an electric cooker with which some of the pupils have been able to receive training in domestic skills.

As in previous years, the Consultant in Subnormality visited the centre periodically to examine and assess the children and to discuss with parents their progress and future care. In addition, the Consultant held out-patients' clinics where mentally handicapped children under school age were seen and their care and prospects for training discussed with their parents and help given with any problems.

Three children were admitted to hospitals or special homes for short-term care when their families due to illness or other emergency were unable to care for them. In addition to the eleven pupils at the school for Merioneth, four children were resident in the special children's unit at Eryri Hospital. These four children are undergoing special assessment and training and will return home to attend the school in due course.

Adults

The Adult Training Centre at Ilwyn View, Dolgellau, continued satisfactorily during the year, and towards the end of the year, with seven trainees attending daily and some ten patients from the hospital joining them each day, it was found necessary to appoint an additional supervisor. The group undertook a variety of indoor and outdoor activities and a scheme of weekly incentive payments was introduced. In addition to the trainees at the Centre, two mentally handicapped adults from the county attend daily at training centres in other counties, one at Pwllheli and one at Wrexham.

Friendly supervision and support was continued for mentally subnormal adults living at home. Most of these are quite well integrated into the community, many doing simple work on farms. Some cases of severe subnormality cared for at home required extensive support, and in cases where need arose, short-term accommodation in hospital was arranged.

Mental Illness

Referrals of mentally ill people continued to come into the department from a variety of sources. As before, the main source is still from hospital psychiatrists following the patients' discharge from hospital or attendance at out-patients' clinic, but the number from other sources, such as General Practitioners, Police, other agencies, is steadily increasing. In many cases of psychiatric illness patients do not require admission to hospital but can be successfully treated at psychiatric out-patients' clinic, and in the cases which need admission, only a very small percentage are found to require compulsory admission.

The problem of finding suitable, or indeed any work for mentally handicapped and mentally ill people continues to be an extremely difficult one in this area of high unemployment, in spite of close co-operation from the local offices of the Department of Employment and Productivity and the Group Disablement Resettlement Officer. In some cases the Authority have arranged for admission to hostels in other areas where the patient can live in and go out to work until they can be found lodgings locally.

Statistics

The following Tables show the number of admissions to Denbigh Hospital, the number of new patients referred to the Health Department together with the source of referral:

Mentally Ill Patients admitted to Hospital under the Mental Health Act 1959 during 1969

	<u>M.</u>	<u>F.</u>	<u>Total</u>
Under Section 5 (Informal)	39	50	89
Under Section 25 (Observation)	-	-	-
Under Section 29 (Emergency observation)	6	8	14
Under Section 26 (Treatment)	1	-	1
	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
TOTALS:	46	58	104
	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>

New Patients referred to the Health Department

By General Practitioners	8	5	13
By Hospitals (a) following discharge	2	3	5
(b) following attendance at Out-Patients' Clinic	16	24	40
By Police	1	1	2
By Others	8	14	22
	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>
TOTALS:	35	47	82
	<u> </u>	<u> </u>	<u> </u>

PREVENTION OF ILLNESS, CARE AND AFTER-CARE

Tuberculosis

The number of new cases of tuberculosis notified during 1969 was 16 which was an increase over the previous year when only 7 were notified. There was, however, a considerable decrease in the number on the register. The following Table shows the ages and sex distribution for both pulmonary and non-pulmonary tuberculosis.

AGE GROUP:	Pulmonary		Non-Pulmonary	
	Males	Females	Males	Females
10-14 yrs....	1			
20-24 yrs....	1			
25-29 yrs....	1			1
40-44 yrs....	1		1	
50-54 yrs....	2			
55-59 yrs....	4			
70 +	3		1	
Total	13		2	1

It will be seen that all the cases of pulmonary T.B. occurred in males and that 9 out of the 13 were in men over 50. This is the pattern in tuberculosis in this country now. These are cases who were almost certainly infected many years previously and had recently broken down. The most disconcerting feature is that we are still getting new cases of tuberculosis in relatively young people although this is now becoming a rare event, and only diagnosed because of greater vigilance. The following Table shows the present day figures with those of the previous four years:-

Table XXVII

Year	Popul- ation	No. of Noti- fications of T.B.	Total No. of Deaths from T.B.	No. on register 31st Dec.	T.B. Death Rate per 1,000 population
1965	38,870	28	8	234	0.21
1966	37,750	16	9	200	0.24
1967	37,710	13	4	201	0.11
1968	37,530	7	4	175	0.11
1969	37,700	16	5	156	0.13

Table XXVIII

The following Table shows the new cases notified and deaths from T.B. classified according to the district in which they live:-

DISTRICT:	NEW CASES				DEATHS			
	Respiratory		Non-Respiratory		Respiratory		Non-Respiratory	
	M	F	M	F	M	F	M	F
County of Merioneth...	13	-	2	1	2	1	1	1
Total Urban Districts.	6	-	1	-	1	1	-	1
Total Rural Districts.	7	-	1	1	1	-	1	-
Urban Districts:								
Bala.....	-	-	-	-	-	-	-	-
Barmouth.....	-	-	-	-	-	-	-	-
Dolgellau.....	-	-	1	-	-	-	-	-
Ffestiniog.....	5	-	-	-	1	1	-	-
Tywyn.....	1	-	-	-	-	-	-	1
Rural Districts:								
Deudraeth.....	4	-	1	-	1	-	1	-
Dolgellau.....	2	-	-	-	-	-	-	-
Edeyrnion.....	-	-	-	1	-	-	-	-
Penllyn.....	1	-	-	-	-	-	-	-

The Health Visitors continued to visit and advise T.B. patients and their families. Extra nourishment was given where recommended.

Table XXIX

AGE GROUPS:	NEW CASES				DEATHS			
	Respiratory		Non-Respiratory		Respiratory		Non-Respiratory	
	M	F	M	F	M	F	M	F
0 -	-	-	-	-	-	-	-	-
1 -	-	-	-	-	-	-	-	-
2 -	-	-	-	-	-	-	-	-
5 -	-	-	-	-	-	-	-	-
10 -	1	-	-	-	-	-	-	-
15 -	-	-	-	-	-	-	-	-
20 -	1	-	-	-	-	-	-	-
25 -	1	-	-	1	-	-	-	-
35 -	1	-	1	-	-	-	-	-
45 -	2	-	-	-	-	-	-	-
55 -	4	-	-	-	-	-	-	-
65 -	2	-	1	-	1	-	1	1
75 -	1	-	-	-	1	1	-	-
TOTAL:	13	-	2	1	2	1	1	1

Table XXX

The following Table shows the number of cases on the register at the end of the year:-

DISTRICT:	Pulmonary		Non-Pulmonary	
	Males	Females	Males	Females
Urban Districts:				
Bala.....	2	1	-	-
Barmouth.....	-	1	-	1
Dolgellau.....	7	8	1	1
Ffestiniog.....	41	16	2	4
Tywyn.....	5	4	-	1
Rural Districts:				
Deudraeth.....	20	5	2	1
Dolgellau.....	11	8	-	1
Edeyrnion.....	7	3	1	1
Penllyn.....	1	-	-	-
TOTAL:	94	46	6	10
TOTAL 1968	107	51	5	12

B.C.G. Vaccination

Tuberculin testing and B.C.G. vaccination of children aged 13 years was carried out as in previous years. The number who consented to vaccination was again quite high. From the table below it will be seen that the percentage of positive reactors is decreasing rapidly which indicates that tuberculosis infection is declining in the community, although not as rapidly as one would wish and much remains to be done before the disease is eliminated.

Details for various years of the number of children skin tested; the number and percentage of positive reactors; the number found negative and the number given B.C.G. Vaccination are shown in the following Table.

Table XXXI

Year	No. skin tested	No. found positive	% Positive Reactors	No. found negative	Number Vaccinated
1966	344	34	10.0	280	278
1967	434	65	14.9	343	343
1968	395	24	6.1	352	352
1969	400	18	4.5	347	347

The Chest Physicians carry out B.C.G. Vaccination of child contacts of tuberculosis patients. 60 children were skin tested by them during the year, of whom 13 proved positive. Of the 40 who proved negative, 40 were successfully vaccinated.

Chiropody Service

At the end of the year, four part-time Chiropodists were employed - the ones in the Northern and Southern parts of the County being directly employed by the County Council, and the Chiropodist for the Eastern part of the County through the agency of the Merioneth Rural Community Council.

The following groups are entitled to take advantage of the service:-

- (a) Old age Pensioners;
- (b) Expectant Mothers;
- (c) Physically Handicapped Persons.

Domiciliary visits were also paid to certain patients whose medical practitioners certify that chiropody treatment must be provided in the patient's home because they are medically unfit to attend a clinic. This treatment is given at no extra cost to the patient.

Details of the service during the year are given in Table XXXII, together with figures for the previous year.

Table XXXII

Year	Number of new Patients registered	Number of treatments given	Number of Domiciliary Visits Paid
1968	105	1969	387
1969	109	2123	520

Venereal Diseases

A weekly clinic is held at Blaenau Ffestiniog Hospital by a Consultant Venereologist from Bangor, and persons suffering from venereal diseases receive treatment as early as possible.

The total number of new cases treated during 1969 in this clinic was:-

Gonorrhoea	4
Other Conditions	13
	<hr/>
	17
	<hr/>

Blind Persons

The total number of blind persons on the Register at the end of the year was:-

Age distribution	Males	Females
Under 16	-	-
16 - 29	1	1
30 - 49	3	3
50 - 64	12	6
65 - 79	14	15
80 +	8	37
Total:	38	62

Registered Blind and Partially Sighted Persons

Table XXXIII

	Cause of Disability			
	Cataract	Glaucoma	Retrolental Fibronplasia	Others
No. of new cases registered during the year :				
(a) No treatment recommended	-	1	-	7
(b) Treatment recommended (Medical, Surgical or Optical)	1	-	-	3

There were 21 deaths during the year.

No cases of ophthalmia neonatorum or retrolental fibronplasia were reported during the year.

FOOD AND DRUGS ACT 1955

The Chief Inspector of Weights and Measures reports the following statistics for the year:-

(a) Compositional Standard

Samples			Adulterated or not up to standard			Nature of adulteration or irregularity	Particulars of non-genuine samples	
Formal	Inf.	Total	Formal	Inf.	Total		% Fat	% S.N.F.
99	135	234	10	-	10	(1) 18.6% ext. water (2) 4.1% ext. water (3) 10 % def. in fat (4) 6.6% def. in fat 1.1% def. in S.N.F. (5) 10 % def. in fat (6) 2.3% def. in S.N.F. (7) 3.5% def. in S.N.F. (8) 13.3% def. in fat (9) 10 % def. in fat 1.2% def. in S.N.F. (10) Def. in fat	5.2 3.2 2.7 2.8 2.7 3.6 3.6 2.6 2.7 2.2	7.0 7.9 8.7 8.4 8.9 8.3 8.2 8.5 8.4 8.5
7	-	7	-	-	-			

(b) Biological Standard

No. of samples examined	No. of samples reported positive		Individual Cow Samples
	Tubercle Bacilli	Brucella Abortus	
232	-	3	24

(c) Bacteriological Standard (Milk (Special Designation) Regulations 1963)

Class of Milk	No. of samples tested	Appropriate tests	Number of samples		
			Passed	Failed	Void
Pasteurised	230	Phosphatase	228	2	2
		Methylene Blue	223	7	2
Sterilised	13	Turbidity	13	-	-
Untreated	232	Methylene Blue	208	24	-
Ultra-Heat Treated	4	Colony Count	4	-	-

(d) Antibiotics

No. of samples examined	No. of samples reported Negative	No. of samples showing positive results
77	77	-

ENVIRONMENTAL HEALTH

Housing for the Elderly

Schedule of Dwellings approved for Grant:-

Deudraeth R.D.C.	-	2 bungalows, Talsarnau. 4 bungalows, Maentwrog. 10 bungalows, Trawsfynydd.
Barmouth U.D.C.	-	1 ground floor flat, Barmouth.
Tywyn U.D.C.	-	8 bungalows, Tywyn.

Rural Water Supplies and Sewerage Schemes

The following schemes were considered and approved by the Council for grant purposes during the year:-

Dolgellau R.D.C.

Temporary Drainage Installation, Friog New Primary School.
Mallwyd, Aberangell and Aberllefenni Sewerage & Sewage Disposal Schemes.
Brithdir Sewerage Scheme.

Merioneth Water Board

Penllyn and Bala Water Supply Scheme - Extension near Glanrafon.
Llanfor, Cefnddwysarn, Sarnau, Bethel and Glanrafon - Watermain Extensions.
Water Supply to Pennsylvania Cottages, Llanuwchllyn.

West Denbighshire and West Flintshire Water Board

Water Supply Scheme to Groes Llwyd, Gwyddelwern.

